

PASTORAL MLADIH U NAS DEVEDESETIH GODINA

RUDI PALOŠ
Salesianum
Vlaška 36
10000 Zagreb

Izvorni znanstveni rad
Prilježeno 7. 1. 1999.
UDK 266 (497.5) „199”
267.6 (497.5) „199”

Sažetak

Autor prikazuje pastoral mladih Katoličke crkve u Hrvatskoj od 1990. do 1998. godine. To je razdoblje u kojem, nestankom komunizma i uspostavljanjem demokracije, dolazi do važnih promjena na društveno-političkom području. U takvim okolnostima pastoral mladih isprva je obilježen nesnalženjem i oduševljenjem novim demokratskim zbivanjima. Rat i njegove posljedice od 1991. do 1995. godine utjecali su i na zaustavljanje pokušaja iznalazjenja novih puteva evangelizacije i pastorala mladeži. Tek se posljednjih nekoliko godina u pastoralu ponovno posvećuje pažnja normalnim problemima, što se očituje kao želja za stvaranjem jasnijeg projekta i ustroja pastorala općenito, a posebno pastorala mladih. Uz velika zbivanja kao što su Nacionalni susreti mladeži 1990. u Mariji Bistrici i 1996. u Splitu, susreti sa svetim Ocem prigodom njegova posjeta Hrvatskoj 1994. i 1998. godine posebno su značajni za ovo razdoblje. To je ujedno i vrijeme kad se obnavljaju ili nastaju nova laička udruženja i udruge mladih kao i drugi oblici suvremenog pastorala prilagođenog prilikama u kojima mladi i danas žive. Anketa provedena u proljeće 1998. godine u nekim župnim zajednicama samo potvrđuje opće uvjerenje i upućuje na zaključak: potrebno je stvoriti jasan plan i projekt pastorala mladih, a za to treba više koordinacije i suradnje. Katoličke udruge mladih i novoimenovani povjerenici za pastoral mladih u svim biskupijama u tome imaju značajnu ulogu. Ipak, nakon pola stoljeća komunističkog jednodimlja, Katolička crkva u ovom podneblju tek se uči pastoralu u demokraciji.

Ključne riječi: pastoral mladih u Hrvatskoj od 1990. do 1998.

GODINA 1990.

Još uoči Božića 1989. godine kardinal Franjo Kuharić najavljuje skup mladih Crkve u Hrvata 27. svibnja 1990. u Mariji Bistrici. Sigurno svjestan novih obveza Crkve u demokraciji koja sve više postaje moguća stvarnost i na našim prostorima, kardinal podsjeća i na potrebu vođenja brige o duhovnim potrebama mladih i odgovarajućeg organiziranja duhovnih vježbi za mlade.¹ Može se osim toga reći da je ulazak u ovo desetljeće na polju pastorala mladih u

nas obilježen jednim već tradicionalnim događajem, a to je XI. europski susret mladih od 28. prosinca 1989. do 2. siječnja 1990. u organizaciji ekumenske zajednice iz Taizéa, ovoga puta u Wrocławu u Poljskoj, gdje se okupilo oko 1.000 mladih Hrvata. Ta brojna i već tradicionalna prisutnost mladih Hrvata, po prvi put na jednom

1 Usp. I. M., *Društvene promjene ozbiljan izazov Crkvi*, u: "Glas Koncila" (odsada citirano kao: GK) 29(1990)1, 2.

ovakvom susretu u istočnoj Europi, obilježena je i prijevodom na hrvatski glavnih zbivanja i tekstova.²

Za vrijeme ovogodišnje XVIII. katehetske zimske škole, održane u Zagrebu od 15. do 19. siječnja, sudionice su 18. siječnja sudjelovale i na misi s mladima u franjevačkoj crkvi na Kaptolu.³

Glazba je oduvijek imala posebno privlačnu, odgojnu i duhovnu snagu. O tome svjedoče i neki događaji posve lokalnog ili ponešto šireg značenja. Jednom je to riječ bogoslovima koji veličaju završno slavlje pučkih misija⁴, drugi put trodnevlje za mlade na kojem razne skupine mladih priređuju koncert duhovnih skladbi za mlade⁵, a treći put, npr. 11. veljače u velikoj dvorani Dječakčkog sjemeništa na Šalati u Zagrebu, koncert duhovne glazbe priređen za potrebe Karitasa⁶.

Na svom prigodnom zasjedanju 10. veljače biskupi hrvatskog jezičnog područja službeno su podržali božićnu najavu kardinala Kuharića te su odlučili da se 26. i 27. svibnja u Zagrebu i Mariji Bistrici održi Susret mladih Crkve u Hrvata, na okvirnu temu "Mladi s Kristom u budućnost", u sklopu kojega bi se održao i festival duhovne glazbe, poznatiji kao Uskrسفest, za koji je uskoro raspisan poseban natječaj. Osim glazbenog dijela, predviđeno je da se posebna briga posveti poticanju i vrednovanju glazbeno-umjetničko-sportskog stvaralaštva mladih,⁷ a u Zagrebu kao gradu domaćinu u tu su se svrhu posebno sastali vjeroučitelji mladih, te je odlučeno da će se organizirati razmišljanja i rad u skupinama na sljedeće teme: 1. Isus i Crkva; 2. Svijet, stvaranje i ekologija; 3. Obitelj i život; 4. Tko je moj bližnji? 5. Mladi u Crkvi i društvu; 6. Otudjenja, ovisnosti i misterij zla.⁸ 24. travnja održan je u Zagrebu susret nekoliko svećenika i skupine mladih, tzv. Inicijativnog odbora, na kojem je odlučeno da se ustanovi Pokret mladih katolika - POMAK.⁹

Neposredno uoči tog susreta, hrvatski su biskupi 26. travnja mladima uputili i posebnu poruku¹⁰ u kojoj ih podsjećaju da Crkva od njih očekuje "suradnju, aktivnost i pothvate (...) ideje i ideale" te da joj budu

"snažni oslonac u izgradnji budućnosti", sa željom da mladi biskupe dožive "kao prijatelje koji s vama razmišljaju, mole, plani-

- 2 Usp. H. I., *U ozračju slobode i demokracije. 50.000 mladihna europskomu molitvenom susretu u Wroclavu*, u: GK 29(1990)2,1+13.
- 3 Usp. S. I. L., *S Evandeljem na vjeronauk i misu. U Zagrebu je od 15. do 19. siječnja održana XVIII. katehetska zimska škola*, u: GK 29(1990)4, 13.
- 4 U nedjelju 14. siječnja 1990. u župi Primorski Dolac u šibenskoj biskupiji u okviru pučkih misija nastupio je franjevački bogoslovski sastav "Milovan". Usp. *Primorski Dolac*, u: GK 29(1990)6, 14.
- 5 Riječ je o trodnevlju organiziranom od 2. do 4. veljače u Katehetskom salezijanskom centru i crkvi sv. Martina u Zagrebu. Koncert duhovnih pjesama održan je 3. veljače. Nastupili su: "Electro Spiritus", Ivan Ivanković, Darko Kovačić, "Kefa", Marija Kraljević, Milivoj Magerl, mladi crkve sv. Martina, "Omiljeni tamburixi", "Wroclawia", Zajednica mladih župe Špansko i Zbor mladih Utrine-Zaprude. Usp. V. K., *Trodnevlje za mlade. Zagreb*, u: GK 29(1990)8, 13.
- 6 Pod pokroviteljstvom zagrebačkih župa sv. Anđela, sv. Antuna, sv. Blaža, sv. Ivana Evanđelista i sv. Petra te Glasa Koncila i Kršćanske sadašnjosti održan je 11. veljače koncert duhovne glazbe pod geslom: "Što god ste učinili jednome od moje najmanje braće, meni ste učinili" na kojem su nastupili Tomislav Brajša, "Brat Sunce", "Elektro spiritus" i "Kefa". Usp. M. S., *Duhovna glazba u dobre svrhe. Zagreb*, u: GK 29(1990)8, 14.
- 7 *Susret mladih Crkve u Hrvata - događaj godine*, u: GK 29(1990)9, 1. Vijeće za mlade tadašnje BKJ na čelu sa svojim biskupom S. Štambukom donijelo je osnovna usmjerenja, a za njihovu provedbu brinuo se poseban odbor koji je 15. ožujka usvojio detaljan plan Susreta. Osim toga, u gotovo svim biskupijama određeni su posebni animatori koji su koordinirali pripreme susreta na mjesnoj razini. Usp. A. ŠKVRČEVIĆ, *Susret mladih vjernika Crkve u Hrvata*, u: GK 29(1990)12, 2; *Natječaj za Uskrsn festival 1990.*, u: GK 29(1990)12, 2; A. Š., *Ususret susretu mladih vjernika Zagreb - Marija Bistrica*, u: GK 29(1990)14, 14.
- 8 Taj susret zagrebačkih vjeroučitelja i Radnog odbora za pripremu ovog susreta organiziran je 5. travnja 1990. u zagrebačkom Katehetskom centru. Usp. *Zagreb se pripravlja za susret mladih*, u: GK 29(1990)15, 18.
- 9 Bili su prisutni svećenici zagrebačke nadbiskupije A. Hobljaj, J. i S. Baloban, P. Grgić, M. Oslić i S. Kušar, zatim tajnik subotičke biskupije te mladi članovi Inicijativnog odbora *Pomaka*. Usp. *Dogovor za organiziranje mladih katolika. Zagreb*, u: GK 29(1990)18, 12.
- 10 Usp. VAŠI BISKUPI, *U budućnost s Kristovim idealima. Biskupska poruka mladima uza susret na Mariji Bistrici*, u: GK 29(1990)18, 3.

raju i raduju se uspjesima". Biskupi su ujedno izrazili punu potporu tom susretu i unaprijed odlučili da će se takav susret organizirati i sljedeće godine, ali tada u Splitu¹¹.

Na Međunarodnom susretu studentskih kapelana i studenata, koji je od 29. travnja do 1. svibnja održan u Grazu u Austriji kao predstavnici zagrebačke nadbiskupije sudjelovali su svećenici A. Hobljaj i J. Baloban te dvoje studenata¹².

Zainteresiranost i brojnost mladih na Susretu mladih u Zagrebu uvelike je iznenadila organizatore tako da su morali proširiti izvorno zamišljeni program za one koji nisu mogli prisustvovati programu u Ciboninoj dvorani te su za njih organizirali zamjenski program "Slavlje radosti i mira" u franjevačkoj crkvi na Kaptolu.¹³

Prvoga dana na Susretu u Zagrebu okupilo se oko 15.000 mladih vjernika, a sutradan, 27. svibnja, bilo je na Mariji Bistrici oko 50.000 vjernika. Predsjedatelj euharistijskog slavlja kard. F. Kuharić podsjetio je mlade na važnost duhovnih vrijednosti koje su u komunizmu proglašavane nečim zaostalim. Istaknuvši kako mladi imaju specifično mjesto i poslanje u svojoj domovini Hrvatskoj, kardinal ih je podsjetio na važnost njegovanja čudorednih vrednota, a povezano s time i općenito da u svom vjerničkom životu ustrajno njeguju molitvu.¹⁴

Međutim, određeni događaji vezani uz Susret na Mariji Bistrici uskoro su pokazali kako prijelaz u demokraciju i nastojanje oko njegovanja izvornih duhovnih vrijednosti neće biti ni jednostavni ni lagani, barem ne u Hrvatskoj. Naime, mlade hodočasnike iz Južne Hrvatske na njihovu putu kućama u Sinju, Splitu, Trilju i drugim mjestima napali su prethodnici ili već izravni sudionici srpske i jugokomunističke pobune i svih onih događanja koja će u novijoj hrvatskoj povijesti ostati zapamćena kao "balvan revolucija" i kasnija krvava ratna stradanja. Upravo ti tmurni nagovještaji strašnih događanja koja će nekoliko sljedećih godina svakim danom sve više nemilo obilježavati prvo Hrvatsku, a zatim i Bosnu i Hercegovinu, stubokom su promijenili i obilježili daljnje napore Crkve u Hrvata za promicanje pastoralne mladosti.¹⁵

Tijekom ljeta ipak je održano još jedno hodočašće mladih koje svojom brojnošću i tradicijom zaslužuje da bude i ovdje spomenuto, iako je mjesto hodočašćenja izvan granica Republike Hrvatske. Riječ je o ljetnom hodočašću mladih u Široki Brijeg, koje se održavalo i u godinama koje prethode ovdje proučavanom razdoblju. Na hodočašću 28. srpnja 1990. misno slavlje predvodio je i propovijedao kardinal Franjo Kuharić.¹⁶

Svijest o aktualnim problemima pastoralne mladosti u okviru sveukupnog pastoralnog zalaganja Crkve u našem vremenu izrazio je, dotaknuvši osjetljivo pitanje vjere krizmanika i pokrizmanika, novoimenovani zaderski nadbiskup I. Prenda, podsjećajući kako "bi bilo krivo reći da ti mladi koji nakon krizme nisu redovito na misi postaju otpadnici. Oni se takvima ne doživljavaju kao ni njihovi stariji. Oni po svoj prilici ne doživljavaju da je izostanak od mise, odnosno neredovito dolaženje u crkvu, smrtni grijeh. Svakako se nalazimo pred zadržkom mijenjanja mentaliteta osobito u pogledu kršćanske inicijacije i redovitog sakramentalnog života. Treba postići da ljudima sakramenti ne budu skup nekih obveza koje su izvršili ili oznaka koje su primili i koje im možda trebaju za njihov ljudski i narodni identitet, nego da im sakramenti budu redovita osobna potreba, nezamjenjivi izvori života."¹⁷

- 11 Usp. A. Š., *Mjesec dana do susreta mladih vjernika*, u: GK 29(1990)18, 14.
- 12 Usp. *Međunarodni susret studentskih kapelana i studenata*, u: GK 29(1990)20,6.
- 13 Usp. A. Š., *Važne preporuke za susret mladih Crkve u Hrvata '90*, u: GK 29(1990)21,14.
- 14 Usp. *S Kristom u budućnost. Susret mladih Crkve u Hrvata u Zagrebu i Mariji Bistrici*, u: GK 29(1990)22,1; "Budite nosioci moralnog i duhovnog preporoda". *Propovijed kardinala Franje Kuharića na susretu mladih Crkve u Hrvata u Mariji Bistrici*, u: GK 29(1990)22,3.
- 15 *U Kninu kamenovani hodočasnički autobusi. Telefonom iz Splita. Na Plitvicama bradati ljudi s pištoljima prijetili mladim hodočasnici*, u: GK 29(1990)22,1; L. PRCELA, *Kako su napadnuti hodočasnici*, u: GK 29(1990)25,2.
- 16 Usp. *Hodočašće mladih na Široki Brijeg*, u: GK 29(1990)25, 15.
- 17 Ž. KUSTIĆ, *Bog je potrebniji od kruha. Razgovor s nadbiskupom Ivanom Prendom*, u: GK 29(1990)25, 5.

Budući da je riječ o velikoj novosti i o nečemu uglavnom već godinama neviđenom i nedoživljenom na ovim prostorima, a ujedno i u želji da se pokaže kako se mnogo toga promijenilo, određeni događaji, koji su sami po sebi dio normalnog građanskog suživota i uobičajene pastoralne prakse u demokratskim društvima, u nas u početku nerijetko dobivaju izvanredan publicitet i privlače pažnju masmedija, koja će se međutim s vremenom sve više smanjivati da bi se krajem ovoga razdoblja već više-manje svela u normalne okvire.¹⁸

GODINA 1991.

Svijest o nužnosti aktivnijeg djelovanja i zauzimanja Katoličke crkve na novim poljima evangelizacije i pastorala koji joj se otvaraju demokratizacijom društva očituje se i kao konkretno zauzimanje za mlade na rubu, prije svega za narkomane. Ta će zauzetost postati jedna od konstanti pastoralnog zauzimanja naše Crkve, ali na žalost, uslijed stalnog rasta broja napose mladih i vrlo mladih ovisnika, to će biti tek kap u moru golemih potreba na koje ni društvena zajednica ni ostale pozitivne snage u društvu ne daju zadovoljavajući odgovor. Na katoličkoj strani tako se organiziraju tribine¹⁹ i susreti kojima je cilj posvijestiti svim članovima župne i crkvene zajednice kako je riječ o stvarnom problemu koji je i naša tužna stvarnost. Osim tribina, nastoji se poduzeti i nešto konkretno za ozdravljenje mladih ovisnika kako bi im se omogućilo da opet budu normalni i korisni članovi ljudske i kršćanske zajednice, ukoliko su kršćani. Jedna od prvih koja je na tom polju poduzela sasvim konkretne korake bila je s. Bernardica Juretić iz Splita, isprva buđenjem svijesti i prosvjećivanjem, dozivajući u svijest kako se "droga ne liječi tabletama", a nedugo zatim, sljedeće 1991. godine, i utemeljenjem prve "Zajednice susret" u Hrvatskoj u Cisti velikoj. Uslijedilo je i osnivanje dobrotvorne organizacije "Društvo sestre Bernardice", kojemu je prvenstveni cilj potpomaganje djelovanja "Zajednice susret"²⁰.

U Splitu se u međuvremenu temeljito radilo na pripremi ovogodišnjeg Susreta hrvatske katoličke mladeži, koji je trebao započeti u Splitu 11. svibnja, a svečani završetak s euharistijskim slavljem pod predsjedanjem kard. F. Kuharića bio je predviđen na poljudskom stadionu sutradan, u nedjelju 12. svibnja. Uz predsjednika Odbora za pripremu i organizaciju, imenovani su glavni koordinator D. Šimundža i tajnik J. Bogdan, a određeno je i geslo pod kojim se susret trebao održati: "Rastimo na korijenima kršćanstva".²¹

U jeku korizme, 16. i 17. ožujka organiziran je u okolici Samobora već tradicionalni planinarski križni put na kojem sudjeluju pretežno mladi vjernici. Ove godine bilo ih je sedamdesetak iz Samobora, Zagreba, Bjelovara i Šandrovca. Ovakvi specifični oblici okupljanja mladih u svojevrsnom rekreativno-meditativnom, hodočasničkom i svakako duhovnom ozračju organizirat će

-
- 18 Riječ je o posjetu prije svega kardinala, nadbiskupâ i biskupâ, a zatim i ostalog svećenstva pojedinim školama i drugim javnim odgojno-obrazovnim ustanovama. Tako npr. šibenski biskup S. Badurina 20. prosinca 1990. posjećuje Centar za odgoj i usmjereno obrazovanje u Šibeniku. Usp. N. K., *Biskup u školi*, u: GK 30(1991)1, 10.
- 19 Jedan takav susret održan je 16. siječnja 1991. u dvorani župe Pomoćnice kršćana u Splitu. Usp. M. MIHALJ, *Zajedno u suzbijanju narkomanije*, u: GK 30(1991)4, 13.
- 20 Usp. I. ĆUBELIĆ, *Zajednički i organizirano protiv droge. Split*, u: GK 30(1991)6,10; N. K., "Društvo sestre Bernardice". *U Splitu utemeljena nova dobrotvorna društvena organizacija*, u: GK 30(1991)10,13; I. ĆUBELIĆ, *Cista velika. Otvorena prva "Zajednica Susret"*, u: GK 30(1991)26,13. Slične zajednice, ali nadahnete talijanskom zajednicom "Cenacolo" i djelovanjem sestre Elvire kasnije će nastati u župi Ugljane i u Međugorju. Usp. J. Ž., *Od štale mladići uredili kapelu*, u: GK 33(1994)6,16.
- 21 Usp. D. ŠIMUNDŽA, *Susret hrvatske katoličke mladeži Split '91*, u: GK 30(1991)8; "Rastimo na kršćanskim korijenima". *Susret hrvatske katoličke mladeži u Splitu 11. i 12. svibnja*, u: GK 30(1991)12, str. 11. Unatoč sve težoj situaciji u zemlji, Odbor je ustrajno pripremao Susret tako da je 4. travnja u prostorijama Splitske nadbiskupije održana i posebna konferencija za tisak upravo o tom susretu. Usp. M. MIHALJ, *Prožimanje prošlog i sadašnjeg. Susret hrvatske katoličke mladeži u Splitu*, u: GK 30(1991)15,11.

se i sljedećih godina, a svojevrsan će zamah i u organizacijskom i u brojčanom pogledu dobiti nakon Domovinskog rata. Stoga ovaj, iako brojem skromniji liturgijsko-pastoralni skup zaslužuje da ga se na ovom mjestu posebno spomene, osobito ako se ima na umu sve ono što se može i valja reći o današnjim mladima, o njihovome svojevrsnom "hodočasničkom" mentalitetu i o "izbirljivosti" i što se tiče zabave, a kamoli ne s obzirom na duhovne i pastoralne ponude.²²

Povezivanju domovinske i iseljene Hrvatske te mladih u Hrvatskoj i izvan nje doprinjet će još jedan susret mladih na svjetovnoj razini. Riječ je o Svjetskom saboru hrvatske mladeži, koji je, prvi put u povijesti, održan upravo u Zagrebu od 2. do 4. travnja u dvorani "Vatroslav Lisinski"²³.

Trajan, iako ne uvijek dovoljno određen i odlučan proces demokratizacije Crkvi omogućuje i poziva je na izlazak iz "sakristije". Jedan od znakova tog otvaranja, npr. u Zagrebu, jest i javno organiziranje "Uskrsnog kupa", malonogometnog natjecanja župa grada Zagreba 13. i 14. travnja na Kozjaku²⁴.

Usporedno praćenje povijesnih zbivanja u Hrvatskoj pokazat će nam da su vremena bila sve burnija, a tzv. "balvan revolucija" pretvarala se, uz sve očitiju potporu sada već otvoreno protuhrvatske JNA, u organiziranu pobunu i sve jasnije nagoviještala rat. Vjerni svetopisamskom i pavlovskom geslu vjerovanja "u nadi protiv svake nade" (Rim 4,18), i organizatori splitskog Susreta hrvatske mladeži 1991. ustrajno nastavljaju pripreme, objavljujući konkretne upute za hodočasnike kao i detaljan program Susreta. Međutim, neposredno uoči Susreta glavni koordinator D. Šimundža morao je objaviti jednostavnu i kratku obavijest kako je taj susret odgođen, a povijest će pokazati da je riječ o višegodišnjem odgađanju.²⁵ Hrvatska je mladež te godine ipak sudjelovala na VI. svjetskom danu mladih i susretu sa Sv. Ocem u Čenstohovi u Poljskoj od 11. do 18. kolovoza, a mladi Splitsani i određeni broj mladih iz Južne Hrvatske, uvidjevši da sve crnija zbivanja u Hrvatskoj planirani nacionalni susret odgađaju u sve dalju bu-

dućnost, u jesen su hodočastili u Vepric kraj Makarske.²⁶

I krajem godine, od 30. prosinca 1991. do 4. siječnja 1992. hrvatska mladež sudjeluje na četrnaestom taizéovskom susretu mladih, koji se ovoga puta održao u Budimpešti pod geslom "Unutarnji život i solidarnost".²⁷

GODINA 1992.

Međutim, mladi se ne okupljaju i ne organiziraju samo na međunarodnoj razini. Oni to čine i na krajevnoj razini, kao što je to slučaj npr. u krčkoj biskupiji. U skladu s višedesetljetnom tradicijom, i te su se godine uoči don Boscova blagdana 25. i 26. siječnja mladi okupili u župi Cres zajednički produbljujući temu "Do mira i slobode oružjem i Kristovim praštanjem"²⁸.

- 22 Usp. *Samobor*, u: GK 30(1991)13, str. 22. Ovogodišnji susret organiziralo je uredništvo župnog lista "Emanuel" iz samoborske župe sv. Anastazije.
- 23 Na ovom se Saboru okupilo više od stotinu kulturnih, političkih, vjerskih i drugih organizacija mladih u domovini i inozemstvu. Usp. *Povezivanje hrvatske mladeži*, u: GK 30(1991)15,3.
- 24 Turnir su organizirali suradnici župe sv. Petra iz Zagreba, a sudjelovalo je 18 momčadi. Usp. *Nogometni "Uskrsni kup"*, u: GK 30(1991)16,20. Sličan se turnir organizira i kasnijih godina i to ne samo u Zagrebu nego npr. i u Splitu. Usp. *Don Boscov nogometni turnir u Splitu*, u: GK 32(1993)8,16.
- 25 Usp. D. ŠIMUNDŽA, *Važne obavijesti. Susret hrvatske katoličke mladeži Split '91*, u: GK 30(1991)17, 4; *11. i 12. svibnja u Splitu*, u: GK 30(1991)18, 1+10 (detaljan program); S. ŠTAMBUK, *Odgođen susret mladeži. Priopćenje organizacijskog odbora*, u: GK 30(1991)20,1; D. ŠIMUNDŽA, *Susret hrvatske katoličke mladeži - odgođen*, u: GK 30(1991)20,8. Susret hrvatske katoličke mladeži održat će se u Splitu u poslijeratnom razdoblju, tj. tek 1996. godine, o čemu vidi detaljnije naprijed u ovome članku.
- 26 Usp. oglas i poziv na *Hodočašće mladih na VI. svjetski dan mladih u Čenstohovu (Poljska) od 11. do 18. kolovoza*, u: GK 30(1991)21, 19.
- 27 Uslijed ratnih zbivanja na tlu Hrvatske u Budimpešti se među 70-ak mladih iz čitave Europe okupio vrlo malen broj mladih iz Hrvatske. Usp. *Mladi otkrivaju solidarnost. 14. europski tezejski susret mladih*, u: GK 31(1992)2,5.
- 28 Osim predavanja, susret je obuhvatio i svečanu akademiju, pokorničko bogoslužje, ispovijed, misu, molitveno-meditativni te rekreativno-zabavni program, a bila je organizirana i lutrija u korist župnog Caritasa. Usp. *Susret mladih na Cresu*, u: GK 31(1992)6,14.

Dvadesetprvi susret Hrvatske katoličke mladeži - Vjer onaučna biblijska olimpijada Crkve u Hrvata - susret na kojem se okupilo oko 1300 mladih vjeroučenika²⁹, održan je te godine po prvi put u Hrvatskoj, u Zagrebu i Mariji Bistrici, 29. i 30. svibnja.

U jesen se gotovo samo po sebi postavilo pitanje studentskog dušobrižnika u Zagrebu. Urednik "Glasa Koncila" dr. Josip Ladika slavio je 11. listopada misu u dvorani "Pauk" Studentskog centra "Stjepan Radić", a sutradan, 12. listopada, slavljena je misa u akademskoj crkvi sv. Katarine na zagrebačkom Gornjem gradu. Veliki broj mladih, posebno studenata, koji se okupio i na jednom i na drugom euharistijskom slavlju, aktualizirao je pitanje studentskih kapelana kao jednu od normalnih činjenica demokratskog života.³⁰

U nizu nezabilježenih ili nespomenutih događanja i pothvata koji obilježavaju demokratizaciju javnog života u Hrvatskoj, spomenut ćemo kao svojevrsnu posebnost i osnivanje profesionalnog košarkaškog kluba koji 22. listopada utemeljuju i otada u suradnji s kvalificiranim laicima vode pripadnici jedne redovničke zajednice u Hrvatskoj.³¹

GODINA 1993.

Na skupu što ga je uoči Nove godine organizirala zajednica Taizé u Beču bilo je prisutno i oko 1500 mladih hrvatskih vjernika.³²

Od 20. do 30. svibnja u Zagrebu je, pod geslom "U tebe se Gospodine uzdam", održana Smotra duhovne riječi i glazbe³³, a 26. i 27. lipnja u Koprivnici je organiziran seminar o duhovnom razvoju unutar izviđačkoga pokreta u Hrvatskoj³⁴.

5. rujna održan je u Zagrebu Genfest '93, prvi međunarodni Genfest u Hrvatskoj, međunarodni susret katoličke mladeži (fokolarina)³⁵.

U jesen je u Bizovcu u sjeveroistočnoj Hrvatskoj, u đakovačko-srijemskoj biskupiji, održan već tradicionalni Susret mladih i festival duhovnog songa, poezije i proze pod geslom "Sunce na našoj strani". Taj izvorno biskupijski susret, ozbiljnošću pripre-

me i širinom prisutnih sudionika, ima brojna obilježja koja ga svrstavaju izvan strogo biskupijskih ili županijskih okvira tako da bi ga se moglo ubrojiti u biskupijska okupljanja i susrete mladih nacionalnog značenja³⁶.

I te je godine, treći put za redom, uoči Božića u Hrvatsku stiglo Betlehemsko svjetlo. Uz potporu austrijske televizije i austrijske skautske organizacije donijeli su ga u zagrebačku katedralu 19. prosinca iz Beča članovi izviđačkog odreda "Kamengrad" iz Koprivnice³⁷.

GODINA 1994.

Na ovogodišnjem, 16. po redu europskom taizéovskom susretu, koji se ovaj put održao u Münchenu od 28. prosinca 1993. do 1. siječnja 1994, okupila se i skupina Hrvata za koje je, među ostalim, po ustaljenom običaju, na hrvatski bilo prevedeno i pismo brata Rogera "Od Početka do Početka"³⁸.

Duhovne vježbe za mlade općenito, a ne prije svega za one koji su već odabrali ili bi željeli odabrati svećeničko ili redovničko zvanje znakoviti su pokazatelj novih zbivanja u našoj Crkvi i društvu: niti javno iskazivana i tražena duhovnost više nije ograničena samo na svećenike i časne

29 Usp. L. DEPOLO, "Iz Egipta pozvah Sina svoga". 21. susret hrvatske katoličke mladeži - prvi put u Zagrebu, u: GK 31(1992)23,1+5.

30 Usp. N. P., *Studenti žele dušobrižnika*. Zagreb, u: GK 31(1992)43,13.

31 Usp. "Bosco" pod koševima, u: GK 31(1992)52, 16.

32 Usp. *Skup mladih Tezejaca u Beču. Pitanje mladima o budućnosti Europe*, u: GK 32(1993)2,1.

33 Usp. *Zagreb, Smotra duhovne riječi i glazbe u Zagrebu*, u: GK 32(1993)15,18.

34 Usp. *Duhovnost dio obrazovanja. Održan seminar o duhovnom razvoju unutar izviđačkoga pokreta u Hrvatskoj*, u: GK 32(1993)28, str. 14.

35 Usp. J. Š., *Susret mladih koji žele vratiti ljubav u svijet. Prvi međunarodni "Genfest" u Hrvatskoj*, u: GK 32(1993)1+10.

36 Usp. *Održan susret mladih i festival duhovnog songa, poezije i proze u Bizovcu*, u: GK 32(1993)38, 1+9.

37 Usp. N. PINTARIĆ, *Betlehemsko svjetlo u 11 hrvatskih biskupija*, u: GK 33(1994)1,8.

38 Usp. A. SOBOCANEC, "Nema čovjeka koji ne može davati", u: GK 33(1994)3,11.

sestre. Tako je već u prvim danima te godine, od 10. do 13. siječnja, tridesetak mladih Bizovčana obavilo duhovne vježbe u Opatiji³⁹, a nekoliko tjedana kasnije, od 4. do 6. veljače, održane su duhovne vježbe za mlade i u Rezidenciji Družbe Isusove u Osijeku. Voditelj je bio g. Ivan Šešo⁴⁰.

Početak godine započele su i pripreme za Šesti susret mladih i festival duhovnog songa, poezije i proze u đakovačkoj biskupiji koji se ove godine treba održati u Đakovu 24. rujna na temu "Obitelj? Ja sam za!" u okviru koje su bile predviđene sljedeće pod teme: Budućnost je počela u obitelji; Pronalaženje životnog partnera; Predbračna priprava; Nade i strahovi; Tradicionalno i moderno; Ljubav u dijalogu; Traženje i nalaženje; Mir i nemir; Živi Bog u obiteljskom zajedništvu; Obiteljska kršćanska praksa; Nadnaravna utemeljenost.⁴¹ Gotovo istovremeno na drugom kraju naše domovine poziva se mlade da prihvate poziv pape Ivana Pavla II. i aktivno se založe za mir. U tu im se svrhu predlaže da u obliku pjesme, proze i crteža izraze svoju molitvu i želju za mirom.⁴²

Demokratizacija je sa sobom donijela i slobodu djelovanja tako da sada neki događaji lakše i brže prodiru u javnost ili su jednostavno zabilježeni kao potvrda normalnog življenja vjere u demokratskom društvu. Ipak, sada tu stvarnost pionirski promiču i redovnice, kao što je to slučaj u Zagrebu gdje su sestre Kćeri Marije Pomocnice još prije tri godine otvorile oratorij.⁴³

Svoj godišnji skup i druženje uz molitvu, meditaciju, rad po skupinama, ples i zabavu mladi krčke biskupije te su godine uoči blagdana don Bosca, 31. siječnja, organizirali na temu "Mladi i obitelj", a vodio ga je M. Jerković iz Đakova.⁴⁴

Pokazatelj novog duha vremena je i misa koju je u Bolu na Braču 18. veljače održao hvarski biskup S. Štambuk prigodom maturalne proslave u tamošnjoj Srednjoj školi. To je, kako je zabilježeno i u tisku⁴⁵, prva takva misa nakon II. svjetskog rata u toj biskupiji.

Tijekom korizme u Zagrebu je zagrebački nadbiskup i metropolit kard. F. Ku-

harić 25. ožujka predvodio križni put za mladež na Ksaveru⁴⁶. Prigodom Međunarodne godine obitelji, više tisuća mladih iz čitave Europe okupilo se od 20. do 23. travnja u Europskom parlamentu u Strasbourgu, a među njima je bilo i šest djevojkica iz krčke biskupije koje su nagrađene na natječaju što ga je na temu "Istinska obitelj i njezina prava" organizirao talijanski Pokret za život⁴⁷.

Mladi Krčke biskupije sastali su se na svom godišnjem susretu, koji se pod geslom "Nije dobro da čovjek bude sam" održao 7. svibnja u svetištu Majke Božje Goričke na Krku⁴⁸.

Ove je godine, 14. i 15. svibnja, prigodom 900. obljetnice zagrebačke nadbiskupije, u Zagrebu održan veliki skup mladih pod geslom "Bit ćete mi svjedoci". Prvog dana, u subotu, oko 2.000 mladih hodočastilo je u Remete, poslije podne je također za njih priređen glazbeno-duhovni program na Šalati, a uvečer pred katedralom koncert crkvenih vokalno-instrumentalnih sastava. Dan je završen u katedrali prigodnim molitveno-meditativnim bdjenjem na temu "Devet zagrebačkih stoljeća". Svečanu nedjeljnu euharistiju u katedrali predsjedao je kard. F. Kuharić. Već 13. svibnja u okviru vjeronaučne olimpijade održano je natjecanje sedam stotina okupljenih mladih iz

39 Usp. M. P., *Mladi na duhovnim vježbama. Opatija*, u: GK 33(1994)4,14.

40 Usp. R. M., *Duhovne vježbe za mladež. Osijek*, u: GK 33(1994)7,14.

41 Usp. *Obitelj? Ja sam za! Raspisan natječaj za susret mladih vjernika*, u: GK 33(1994)5,12.

42 Organizatori iz Pazina željeli su ne samo potaknuti mlade da nešto učine za mir, nego su njihove radove zatim namjeravali sakupiti i objaviti kao svojevrsnu knjigu-molitvenik. Usp. M. JELENIĆ, "Tjedan za mir" - *djeci i mladima Hrvatske*, u: GK 33(1994)5,12.

43 Usp. Ž. V., *Mladi oko redovnica*, u: GK 33(1994)6,16.

44 Usp. *Susret mladih. Cres*, u: GK 33(1994)7,11.

45 Usp. S. J., *Maturalna misa. Bol na Braču*, u: GK 33(1994)10,11.

46 Usp. *Križni put za mladež na Ksaveru*, u: GK 33(1994)12,15.

47 A. V. M., *Hrvatska pjesma u Europskom parlamentu*, u: GK 33(1994)22,20.

48 Usp. IKA, *Susret mladih krčke biskupije*, u: GK 33(1994)22,6.

inozemstva, a sutradan natjecanje zagrebačkih skupina.⁴⁹

Od 23. do 28. svibnja održan je u Rimu Prvi europski skup o dušobrižništvu mladeži danas na temu "Zajedno na putu Europe". Predstavnici Katoličke crkve u Hrvata bili su krčki biskup J. Bozanić te studentski kateheta u zagrebačkim studentskim domovima J. Stanić. S obzirom na hodočašća mladih na skupu "je istaknuto da je hodočašće po sebi izraz vjere i kao takvo može biti vrlo rječit način govora srcu mladih i djelotvorno sredstvo širenja riječi Božje"⁵⁰.

Novim ozračjem odisala je 26. svibnja i splitska akademska crkva sv. Filipa Nerija. U njoj je toga dana splitski nadbiskup A. Jurić slavio koncelebriranu misu zahvalnicu u povodu završetka školske godine.⁵¹

6. lipnja 1994. važan je datum u oživljavanju laičkih udruga u Hrvatskoj. Toga je dana naime HBK posebnim Dekretom odobrila statute Križarske organizacije priznavši je kao privatno vjerničko društvo u Crkvi. Iako ovo nije udruga namijenjena prvenstveno i jedino mladima, njezini sve brojniji ogranci diljem Hrvatske primaju sve veći broj mladih članova koji se sve više ističu svojim djelovanjem.⁵²

U đakovačkoj biskupiji i te je godine najavljeno da će se u Đakovu 24. rujna održati, šesti po redu, Susret mladih i festival duhovnih pjesama, taj put na temu "Obitelj? Ja sam za!". Organizatori su unaprijed pozvali mlade da skladaju i pišu pjesme, literarne sastave te stvaraju umjetnička djela na tu temu.⁵³

U međuvremenu je sve više raslo uvjerenje da će u jesen papa Ivan Pavao II., prigodom 900. obljetnice zagrebačke biskupije, doći u Zagreb. Iako su dugo trajale nedoumice i nesigurnost oko konačne potvrde Papina dolaska kao i strepnja oko mogućnosti otkazivanja već najavljenog posjeta uslijed Papina krhkog zdravlja, pripreme u Zagrebu i Hrvatskoj bile su, unatoč kratku vremenu, vrlo intenzivne i temeljite. U sklopu toga biskupi pozivaju mlade izravno kao i sve njihove vjeroučitelje i odgojitelje da u što većem broju dođu na susret s Papom u Zagreb, a đakovački susret mladih

odgođen je za dva tjedna kasnije, za subotu 8. listopada, kako bi mladi mogli sudjelovati i na jednom i na drugom skupu⁵⁴.

Prvi posjet jednoga pape Zagrebu i samostalnoj Hrvatskoj povijesni je događaj koji je obilježio 1994. godinu. Tom prigodom Papa se mladima posebno obratio nakon mise na hipodromu u okviru nagovora uz *Angelus*, pozvavši mlade da se stave u prve redove u izgradnji mira.⁵⁵

U Đakovu se na Šesti susret mladih đakovačke i srijemske biskupije okupilo tri tisuće mladih, većinom srednjoškolaca. Uz mlade iz đakovačke biskupije došle su i organizirane skupine u autobusima iz Zagreba, Zadra, Jakovlja, Nove Kapele, Nove Gradiške, Krka i Lošinja. U tri su dvorane održana tri predavanja: Mladi čovjek pred realnošću i izazovom novoga (S. Baloban), Je li u odgoju nuždan sukob mladih i starih (N. Dogan) i treće, U traženju obiteljske topline - čovjek slika Božja (Đ. Hranić). Na misnom slavlju u đakovačkoj katedrali mladi su uz druge prigodne darove prinijeli računalo - znak svoga stvarateljskog poslanja, zatim napuknutu trsku - simbol mlade-

49 Usp. *Susret mladih u Zagrebu*, u: GK 33(1994) 14,8; J. ŠTILINOVIĆ, *Srce naroda u zagrebačkoj katedrali. Susret mladih vjernika o 900. obljetnici zagrebačke nadbiskupije*, u: GK 33(1994)21,1+11.

50 MIV, *Mladeži valja omogućiti istinsko duhovno iskustvo. Europski skup o dušobrižništvu mladeži*, u: GK 33(1994)23,4.

51 Uz brojne studente na misi su bili i njihovi profesori kao i dekani svih fakulteta u Dubrovniku, Splitu i Zadru te rektor splitskog Sveučilišta prof. dr. P. Slapničar. Usp. V. ŠUČUR, *Zahvala sveučilištaraca*, u: GK 33(1994)23,14.

52 A. L., *Biskupi odobrili statute Križarske organizacije. Zagreb*, u: GK 33(1994)26,14.

53 U okviru priprema najavljene su i sljedeće pod teme: obitelj i budućnost čovjeka, iskustvo života u obitelji, pronalaženje bračnog partnera, predbračna priprava, nadanja, strahovi, dijalog, mir, obiteljska kršćanska praksa, obiteljsko zajedništvo i prisutnost Boga u obitelji. Usp. *6. susret mladih i festival duhovnog songa, poezije i proze*, u: GK 33(1994)26,15.

54 Usp. *Što više vjernika, posebno mladih, u Zagreb. Poruka nadbiskupa Antona Tamaruta Riječko-senjskoj nadbiskupiji*, u: GK 33(1994)35,3; JAN, *Susret mladih u Đakovu pomaknut za dva tjedna*, u: GK 33(1994)35,6.

55 Usp. *Mladi u prve redove za izgradnju mira. Papin angelus na hipodromu*, u: GK 33(1994)38,8.

načkog života i Sveto pismo - knjigu Božje ljubavi i njegovih odgovora na čovjekova pitanja. Poslijepodnevni program obuhvatio je čitanje izabranih radova mladenačkog poetskog stvaralaštva, od kojih su neki posebno nagrađeni, te smotru pjesama duhovnog sadržaja koje je izvelo četrnaest skupina mladih iz cijele Hrvatske.⁵⁶

Obiteljski centar zadarske nadbiskupije organizirao je 8. studenoga okrugli stol na temu "Obitelj i narkomanija".⁵⁷ Biskupski povjerenici za pastoral mladih sastali su se 25. studenoga u prostorijama HBK u Zagrebu zajedno s predsjednikom Vijeća za laike J. Bozanićem. Raspravljali su o sadašnjem stanju pastoral mladih imajući posebno na umu uvođenje vjeronauka u školu i samim time izmijenjenu situaciju župne kateheze i pastoral. I ovom je prilikom primijećeno da se dobiva dojam kako se na nekim župama nakon uvođenja vjeronauka u škole manje radi s mladima. Ta je primjedba nerijetko prisutna i kasnije u raspravama o pastoralu mladih u nas, ali se na žalost nikad nije dublje proučila konkretna situacija kako bi se ustanovilo stvarno stanje stvari, uočili uzroci i izradile smjernice za moguće poboljšanje novonastalog kritičnog stanja. Stoga se moralo stati na konstataciji kako se čini da nešto nije u redu i na poticaju da nešto treba učiniti. Istina, bilo je i konkretnih prijedloga, među koje svakako spada podsjećanje kako treba osposobiti skupine mladih za njihovo samostalnije sudjelovanje u župnom pastoralu. Međutim, i tu se uočava poteškoća jer nedostaju konkretnije smjernice i modeli, a zatim i osobe koje će to izvoditi.⁵⁸

Na temu ovisnosti i narkomanije osvrnulo se 26. studenoga i Vijeće za laike HBK kojemu je predsjedao predsjednik Vijeća biskup J. Bozanić. Vijeće je izrazilo posebnu zabrinutost zbog negativnim pojava kojima su protagonisti upravo mladi kao i zbog porasta mladih ovisnika, štoviše i djece. U izjavi se zatim ističe kako je korijen toga zla "u pomanjkanju ponude pravih životnih vrijednosti mladom naraštaju, ali i u agresivnoj ponudi narkotika, radi ostvarivanja golema i nezakonita profita. Uz taj alarmantni problem prisutan je i problem orga-

nizacije i sadržaja zabavnog života mladih, očitovan posebno u nekontroliranom, cjelonoćnom radnom vremenu disko-klubova i kafe-barova u kojima se i maloljetnima toče alkoholna pića". Vijeće postavlja i konkretno pitanje: "Može li itko, a posebno oni koji u Hrvatskoj nose odgovornost za mlade, nad ovim ostati ravnodušan?" Stoga članovi Vijeća nastavljaju: "Radi budućnosti naše domovine i njenih naraštaja, tražimo od nadležnih ustanova svesrdno zauzimanje u rješavanju ovakvog stanja. Apeliramo, stoga, na svaku općinsku, županijsku i na državnu vlast da zakonskim odredbama i njihovom stvarnom provedbom pridonesu zaustavljanju i uklanjanju poraznog stanja. Apeliramo i na našu crkvenu vlast da u suradnji sa svim javnim institucijama, uz pomoć zabrinutih roditelja, odgojno poslanske Crkve sustavnije usmjeri mladima."⁵⁹ Nije poznato kakav je odjek i konkretne posljedice za boljitak organizirane brige za mlade imala ova izjava Vijeća za laike HBK, ali je ona dvostruko znakovita: s jedne strane pokazuje zainteresiranost Crkve za sve mlade, a s druge i njezinu otvorenost i svijest da se treba još jače i jasnije angažirati i izvan uskog crkvenog područja svaki put kad je u pitanju boljitak čovjeka i zaštita onih koji su na ovaj ili onaj način ugroženi. Ipak, velike potrebe i dugogodišnja ograničenost na unutarcrkvena pitanja i probleme još se uvijek očituju na području konkretnog djelovanja. Suvremena stvarnost osim izjava zahtijeva međutim i konkretne

56 Usp. A. JARM, *Tri tisuće mladih u Đakovu. Šesti susret mladih đakovačke i srijemske biskupije*, u: GK 33(1994)42,1+4.

57 Usp. *Okrugli stol o narkomaniji. Zadar*, u: GK 33(1994)48,13.

58 Usp. IKA, *Sastanak biskupskih povjerenika za pastoral mladih. Zagreb*, u: GK 33(1994)50,11. Ovdje iznesene primjedbe ne odnose se toliko na spomenuti sastanak biskupskih povjerenika koliko na sveopće stanje pastoral mladih u nas. Ti povjerenici često vrše tu svoju zadaću kao jednu od brojnih usputnih zadaća pa je jasno da se oni, pogotovo ako za to nemaju nikakvih posebnih kvalifikacija, a ponekad ni afiniteta, ne mogu u tome smislu niti posebno založiti.

59 *Vlasti moraju zaštititi mladež. Izjava Vijeća za laike Hrvatske biskupske konferencije*, u: GK 33(1994)49,1.

korake. Iako ih je bilo i na području prevencije ovisnosti i liječenja ovisnika, kao što proizlazi i iz ovoga našeg članka, ipak još uvijek ostaje pitanje i zahtjev da se učini i (mnogo) više jer su i konkretne potrebe i problemi mnogo veći i urgentniji. To će uostalom potvrditi i događaji i pothvati sljedećih godina.

Ipak, da nije sve samo crno i da se uvijek ostaje samo na "treba", pokazuje i nekoliko konkretnih aktivnosti organiziranih sljedećih tjedana. Tako je od 29. studenoga do 1. prosinca fra Boris Janković⁶⁰ organizirao duhovne vježbe za 32 mladića i djevojke koji su tijekom te duhovne obnove razmišljali ne samo o problemu droge i ovisnosti nego i o smislu života, problemima odnosa djece i roditelja, prijateljstvu među mladima. O problemu droge bilo je riječi i na tribini organiziranoj 12. prosinca u prostorima župnog ureda Majke Božje Lurdske u Zagrebu⁶¹, a u prosincu je i omiški župni ured organizirao predavanje na temu "Opasnost od droge"⁶².

U došašću je u Krku organiziran posebni adventski susret mladih, a krajem prosinca već je objavljen natječaj za Uskršfest 1995⁶³.

Prijelaz iz jedne u drugu godinu i te su godine brojni mladi vjernici iz Hrvatske (njih 3.000) dočekali u sklopu Europskog ekumenskog molitvenog susreta, koji je tada održan u Parizu od 28. prosinca do 1. siječnja⁶⁴.

GODINA 1995.

Mladi iz krčke biskupije te su godine organizirali svoj susret u Cresu 28. i 29. siječnja, uoči don Boscova blagdana, a o drogi je na tribini u Malom Lošinj ugovorila s. B. Juretić⁶⁵. U veljači je već najavljen i susret mladih đakovačko-srijemske biskupije, koji se te godine trebao održati 23. rujna u Vinkovcima na temu "Ne boj se!"⁶⁶ U Splitu su salezijanci u župi Pomoćnice kršćana odlučili učiniti konkretan korak u približavanju mladima i radu za mlade tako da im prije svega osiguraju prostor: bit će to Centar za mlade⁶⁷ koji će nositi ime prijatelja svih, pa tako i mladih Hrvata, pape

Ivana Pavla II. O drogi se raspravljalo i u Osijeku 28. veljače i 1. ožujka na javnoj tribini organiziranoj na temu "Mladi u vrtlogu zla, droge i okultizma"⁶⁸.

I hrvatski su biskupi sve svjesniji potrebe organiziranijeg i djelotvornijeg pastoralna mladih i za mlade. O tome su razgovarali i na redovitom plenarnom zasjedanju HBK u Zagrebu od 14. do 17. ožujka. Kako bi bili bolje upućeni u problematiku ovisnosti, biskupi su na svoje zasjedanje pozvali i o. J. Srdanovića, s. Ancilu te s. Elviru iz Italije, koji su im prikazali konkretno stanje mladih i droge u nas. Biskupi su ujedno zaključili⁶⁹ da će se pristupiti izradi detaljnih planova za animiranje i organiziranje mladih.

Već tradicionalni, te godine petnaesti planinarski križni put, organiziran je 1. i 2. travnja u Podravini, a ne kao uvijek dotad u Samoboru⁷⁰.

-
- 60 Taj duhovni susret održan je u samostanu sestara Službenica Milosrđa na Kamenu kod Splita. Uz mladiće koji se nastoje izliječiti od ovisnosti, mladima su govorili: fra Ivan Akrap, don Šimun Doljanin, s. Bernardica Juretić, supružnici Mila i Jerko Milovan i s. Klara Šimunović. Usp. J. Ž., *Kamen kod Splita*, u: GK 33(1994)50,14.
- 61 Predavač je bio fra Zvezdan Linić. Usp. *Tribina o problemu droge*, u: GK 33(1994)50,15.
- 62 O tome je govorila s. Bernardica Juretić. Usp. JR, *Omiš*, u: GK 33(1994)52,22.
- 63 Usp. IKA, *Adventski susret mladih. Krk*, u: GK 34(1995)1, 9; *Natječaj za Uskršfest*, u: GK 33(1994)50,15.
- 64 Usp. *U znaku mladih s istoka Europe. 17. europski ekumenski susret mladih*, u: GK 34(1995)3,9.
- 65 Usp. A. V. - M., *Susret mladih u čast don Bosca. Cres*, u: GK 34(1995)7, 11; A. V. M., *Tribina o drogi. Mali Lošinj*, u: GK 34(1995)7, 14.
- 66 Usp. K. KUJAVEC, *Natječaj za mlade vjernike. 7. susret mladih i festival duhovnih skladbi, poezije i proze*, u: GK 34(1995)8, 8.
- 67 Usp. M. MIHALJ, *Okupljalište za suvremeni pastoral. Susret s don Ivom Nedićem, župnikom koji okuplja mladež Splita*, u: GK 34(1995)11, 8. Temeljni je kamen 5. lipnja blagoslovio splitski nadbiskup mons. A. Jurić. Usp. J. M., *Blagoslovljen temeljni kamen omladinskog centra. Split*, u: GK 34(1995)25, 1.
- 68 Na tribini su govorili o. dr Joško Srdanović i s. Ancila Vujković. Usp. R. MATIĆ, *Mladi u vrtlogu zla. Osijek*, u: GK 34(1995)11, 14.
- 69 Usp. IKA, *Veća skrb mladima u svim biskupijama. Priopćenje za tisak sa šestoga sabora Hrvatske biskupske konferencije*, u: GK 34(1995)13, 1+3.
- 70 Usp. A. ĐURĐ, "Učitelju, gdje stanuješ?", u: GK 34(1995)16,20.

I mladi Riječani na svom su uskrsnom susretu 23. travnja raspravljali o temi "Kršćanin i ovisnost"⁷¹. Uskrsfest⁷² je održan 13. svibnja u Velikoj dvorani zagrebačkog Nadbiskupskog dječaćkog sjemeništa na Šalati. Istoga dana održan je u Blatu na otoku Korčuli treći susret⁷³ mladih tog otoka.

Proljetno hodočašće mladih zagrebačke nadbiskupije u Mariju Bisticu okupilo je u subotu 28. svibnja 2000 mladih vjernika i pedesetak svećenika⁷⁴. Papinsko vijeće za laike i Talijanska BK organizirali su te godine međunarodno hodočašće mladih u Loreto od 6. do 10. rujna, prigodom sedamstote obljetnice svetišta Majke Božje Loretke. Hrvatski su biskupi taj pothvat preporučili i pozvali hrvatsku mladež da se okupi oko Sv. Oca u Loretu⁷⁵.

Dva događaja koja su obilježila sveukupni život svih stanovnika Republike Hrvatske u 1995. godini, "Bljesak" i "Oluja", utjecala su i na organiziranje nekih skupova mladih u Hrvatskoj. Tako je otkazan početkom godine najavljen susret mladih u Đakovu⁷⁶, ali je među pola milijuna vjernika okupljenih u Loretu oko Pape bila i brojnija skupina mladih hrvatskih vjernika⁷⁷.

O pastoralu mladih održavaju se diljem Hrvatske brojni skupovi, a konkretni pothvati pokazuju da su mladi spremni prihvatiti i slijediti određene ponude, ako su one na ispravnoj "valnoj" dužini. O drogi i ovisnosti govorio je dr fra Joško Srdanović 11. listopada na metropolijском studijskom danu za svećenike, studente teologije i pastoralne radnike splitsko-makarske nadbiskupije i hvarske biskupije⁷⁸. Oko 320 mladih vjernika iz cijele Hrvatske, nadahnuti riječima kard. Suenensa: "Blaženi oni koji se usuđuju sanjati, a spremni su platiti veliku cijenu da njihov san u životu... postane stvarnost", sudjelovali su 14. listopada na 16. planinarskom križnom putu u Samoborskom gorju kraj Zagreba. U Zadru su 18. listopada svećenici započeli svoje redovite mjesečne susrete u toj školskoj godini koji će biti posvećeni upoznavanju crkvenih laičkih udruženja. 25. listopada svećenici krčke biskupije na svom su studijskom danu raspravljali o temi "Pastoral mladih u našim prilikama - osvrti i perspektive", a 28. listo-

pada je održano redovito jesensko hodočašće mladih iz Zagreba u Mariju Bisticu. Užasnuti činjenicom da je tijekom 1995. godine u Splitu ovisnost o drogi stajala života 15 mladih Splitsana i Splitsanki, humanitarna zajednica "Susret" i Udruga roditelja ovisnika o drogi 12. studenoga organiziraju mirni prosvjed u obliku mimohoda ulicama grada pomolivši se nakon toga za njih na misi zadušnici. U Rijeci su istoga mjeseca za maturante, studente i radničku mladež započeli vjeronaučni susreti o crkvenom socijalnom nauku. Tih je dana i mladež u Sisku bila pozvana razmišljati o problemu ovisnosti na susretu što su ga od 24. do 26. studenoga organizirali Dom kulture grada Siska i župa sv. Križa.⁷⁹

70 Usp. A. ĐURĐ, "Učitelju, gdje stanuješ?", u: GK 34(1995)16,20.

71 Susret je održan u crkvi Marije Pomoćnice, a organizirao ga je Odbor mladih Riječko-senjske nadbiskupije. Usp. IKA, *Mladi o ovisnostima*, u: GK 34(1995)20, 14.

72 Usp. M. PETROVIĆ, "Ljubav što ne prolazi". *Uskr-fest '95*, u: GK 34(1995)21, 5.

73 Don Ilija Drmić iz Mostara održao je tom prigodom predavanja o samospoznaji i radosti, nakon čega je uslijedila diskusija. Susret je nakon sv. mise nastavljen prigodnim rekreativno-glazbenim programom. Usp. KIUM, *Susret mladih otoka Korčule. Blato*, u: GK 34(1995)23, 13.

74 Usp. *Na hodočašću mladih s mislima na Banju Luku. Marija Bistrica*, u: GK 34(1995)24, 11.

75 Usp. *Hodočašće mladih s Papom u Loreto*, u: GK 34(1995)25, 18; *Hodočašće europske mladeži u Loreto*, u: GK 34(1995)28, 6; MIV, *Papa pozvao mladež na duhovnu pripravu za hodočašće. Hodočašće europske mladeži u Loreto*, u: GK 34(1995)34, 4.

76 Usp. *Otkazan godišnji susret mladih. Đakovo*, u: GK 34(1995)35, 14.

77 Usp. VIDOVIĆ, Martin, "Ispunite ljubavlju i pravdom ponore koje je iskopalo nasilje". *Polu milijuna mladih iz Europe s Papom na hodočašću u Loreto*, u: GK 34(1995)37, 1+4.

78 Usp. M. MIHALJ, *Crkva pred izazovom ovisnosti. Metropolijski studijski dan u Splitu*, u: GK 34(1995)42, 13.

79 Usp. I. HRMO, *Planinarski križni put*, u: GK 34(1995)43, 20; T., *Svećenici upoznaju crkvena laička udruženja. Zadar*, u: GK 34(1995)45, 14; IKA, *Studijski dan za svećenike. Krk*, u: GK 34(1995)45,14; *Jesensko hodočašće mladih grada Zagreba u Mariju Bisticu*, u: GK 34(1995)42, 15; J. M., *Kamo ideš, Splate? Misa i prosvjed za žrtve droge*, u: GK 34(1995)47, 1; G. H., *Konferencije za mlade. Rijeka*, u: GK 34(1995)47, 11. U Sisku je franjevac konventualac o. Stanko-

Već ti šturi i svakako nepotpuni podaci pokazuju da se u našoj Crkvi pokušava nešto učiniti kako bi se mlade bolje upoznao, razumjelo, za njih i s njima djelovalo i kako bi ih se uputilo na ispravan put u životu, nudeći im kao slobodan izbor mogućnost opredjeljenja za Boga i postupni rast u vjeri. Hrvatski biskupi odlučili su početkom prosinca da se 8. i 9. lipnja 1966. održi Nacionalni susret mladih u Splitu i Solinu prigodom proslave 1700. obljetnice grada Splita i 20. obljetnice prvoga velikog skupa u okviru jubileja "Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata" te kao dio priprave na Veliki jubilej 2000. godine. Time bi se konačno ostvarila i prijeratna želja hrvatskih biskupa da se takav susret nakon Zagreba održi i u Splitu. Svoju skrb za mlade neprekidno pokazuje i papa Ivan Pavao II., koji je odlučio da se sljedeći Svjetski dan mladih, što će se na Cvjetnicu 1996. slaviti po mjesnim crkvama, održi pod geslom "Gospodine, kome da idemo? Ti imaš riječi života vječnoga!" (Iv 6,68).⁸⁰

Kraj godine i prijelaz u sljedeću obilježeni su među ostalim pozivom zagrebačkog nadbiskupa i kardinala F. Kuharića župnicima da pokažu veće zanimanje i skrb za katolička društva te 18. međunarodnim ekumenskim susretom europske mladeži u Wrocławu od 28. prosinca do 1. siječnja u organizaciji ekumenske zajednice iz Taizéa na kojem se okupilo oko 1700 mladih hrvatskih vjernika.⁸¹

GODINA 1996.

Svijest da ovogodišnji susret mladih u Splitu ima višestruko značenje te da ga nije dovoljno samo organizirati nego i osmisлити, potvrdio je i mons. Marin Barišić, predsjednik središnjeg odbora za organizaciju toga najvećeg događaja na području pastorala mladih u našoj Crkvi tijekom 1996. godine. On je podsjetio na pogubnu "kulturu kafića" koja instrumentalizira mlade, koji su umorni i od nerada i od besmisla. O istom susretu, za koji su već pripremljeni vanjski znakovi - logotipi i bedževi, raspravljali su sa svojim pomoćnim biskupom i svećenicima Katedralnog dekanata u Splitu 28. veljače.

Uza športska natjecanja pripremljen je i duhovno-molitveni program u 12 splitskih župa. Taj će skup, potvrđeno je 10. travnja na godišnjem redovitom sastanku svećenika Splitsko-makarske nadbiskupije, biti i naša priprava i prijelaz u treće tisućljeće.⁸²

Mladi krčke biskupije te su se godine uoči blagdana don Bosca okupili na svom jubilarnom desetom susretu, a u Splitu je 11. veljače susretom roditelja i svećanim misnim slavljem u Velikoj dvorani Športskog centra Gripe završio Tjedan borbe protiv ovisnosti što ga je organizirao tamošnji županijski ured za prosvjetu i šport. 2. ožujka održan je u Slavonskom Brodu susret tamošnje mladeži s mladima iz Osijeka u okviru kojega je organizirana i nogometna utakmica, a 7. ožujka je u dvorani tvrđave na Gripanu u Splitu predavanjem I. Koludrović i D. Ladića "Mladi i slobodno vrijeme" započeo program tribine "Mladi u Splitu - kušnje i dvojbe" što ga organiziraju Hrvatska akademska udruga u Splitu i gradski Informacijski centar za mlade.⁸³

Duje Mikić govorio na temu "Bijeg - otpor i oslobođenje". Usp. L. B., *Uspjeli susret mladih. Sisak*, u: GK 34(1995)49, 18.

- 80 IKA, *Nacionalni susret katoličke mladeži 1996. u Splitu*, u: GK 34(1995)48, 1; IKA, "S Kristom u treće tisućljeće". *Sastanak Stalnoga vijeća HBK*, u: GK 34(1995)50, 4; MIV, *Mladež ususret Velikom jubileju 2000. Objavljena Papina poruka za svjetski dan mladeži 1996.*, u: GK 34(1995)48, 4.
- 81 Usp. I. M., *Župnici moraju posvetiti veću pažnju katoličkim društvima. Božićno čestitanje zagrebačkom nadbiskupu kardinalu Franji Kuhariću*, u: GK 34(1995)52, 3; G. HOFMANN, "Živjeti da bismo ljubili". *100.000 mladih na molitvenom susretu u Wrocławu*, u: GK 35(1996)1,8..
- 82 Usp. M. MIHALJ, *Iz korijena snažnije u budućnost. Razgovor s mons. Marinom Barišićem, predsjednikom središnjeg odbora za Susret hrvatske katoličke mladeži u Splitu i Solinu 8. i 9. lipnja*, u: GK 35(1996)5,1+4-5; M. MIHALJ, *Priprema splitskih svećenika za Susret mladih vjernika. S Kristom u treće tisućljeće kršćanstva*, u: GK 35(1996)10,5; M. MIHALJ, "Na putu mira". *Razgovor s fra Božom Vuletom, sastavljačem materijala za kviz*, u: GK 35(1996)11,7; M. MIHALJ, *Susretom hrvatske katoličke mladeži započinje naša priprava za treće tisućljeće kršćanstva. Skup svećenika Splitsko-makarske nadbiskupije*, u: GK 35(1996)16,6.
- 83 Usp. G. HOFMANN, *Odgovornost za vlastito sutra. Deseti susret mladih vjernika Krčke biskupije*, u: GK 35(1996)6,11; J. M., *Opasnosti svake ovisnosti. Split*, u: GK 35(1996)8,18; I.

I te se godine organiziraju neki već uobičajeni susreti mladih na lokalnoj i regionalnoj razini. Umjesto odgođenog prošlogodišnjeg susreta u Vinkovcima, najavljeno je da će se 7. susret mladih i festival duhovne glazbe, poezije i proze na temu "Dođi i vidi" održati upravo u Vinkovcima 11. svibnja. Već početkom godine najavljen Uskrsfest u Zagrebu izaziva i određena pitanja u vezi s ustrojem susreta: Treba li na prvome mjestu biti natjecateljski karakter ili karakter susreta? Iako se na to pitanje posebno istaknuto u katoličkom tjedniku "Glas Koncila" nije izravno odgovorilo, izgleda da zasad nije pronađen ili se nije htjelo tražiti način omogućavanja prije svega sudjelovanja, a tek zatim natjecanja mladih glazbenika-vjernika. Svakako, tome bi pitanju također trebalo posvetiti odgovarajuću pažnju: mladi, i ne samo oni, vole i trebaju natjecanja, ali je za pastoral mladih važno pronaći i način nenatjecateljskog okupljanja, tj. mogućnost prije svega sudjelovanja, što je osobito važno za one koji se prije svega redovito druže, sastaju i rade tijekom cijele godine.⁸⁴

Svijest o potrebi i želji za sustavnijim organiziranjem pasterala mladih istaknuo je i mons. Marin Barišić na redovitom zasjedanju HBK⁸⁵, a urednik "Glasa Koncila" zaključio je u vezi s tim "svojevrsnim uvodom u sustavni program evangelizacije mladog naraštaja" da će se tek "po razini kvalitete i ostvarenja sustavnog programa evangelizacije mladih naraštaja vidjeti koliko su naša Crkva, odnosno svi njeni članovi, od crkvenog vodstva preko redovnika i redovnica, laičkih organizacija i kateheta do svih zauzetih vjernika, stvarno spremni učiniti pomak u cjelokupnoj skrbi za mlade vjernike". Na taj "poziv na uzbunu" nedugo zatim osvrnut će se M. Kirigin sa svoja tri prijedloga: 1. Ustanoviti posebno Vijeće za mlade pri HBK; 2. Otvoriti crkvene dvorane, tj. crkvene prostore mladima za okupljanje; 3. Poticati mlade da se aktivno sudjeluju u katoličkim udruženjima⁸⁶. Nekako u isto vrijeme počeo je u Hrvatskoj izlaziti novi mjesečnik za mlade katoličke orijentacije pod naslovom "Pomak"⁸⁷.

16. ožujka je preko 400 mladih vjernika i planinara sudjelovalo na 17 kilometara dugom "Drugom našičkom križnom putu", a gotovo istovremeno je održan i susret mladih krčke biskupije u Malom Lošinjku kao i, sada već tradicionalna, tribina u franjevačkom samostanu u zagrebačkoj Dubravi na kojoj je M. Nikić okupljenim mladima govorio o "Pojavi okultizma i njegovim oblicima". U Požegi je 8. travnja održan Drugi regionalni zbor članova Križarske katoličke organizacije, na kojem se okupilo oko 400 križara koji u svojim redovima imaju sve više mladih članova. Pod pokroviteljstvom župnog ureda u Matuljima kod Opatije održan je 13. travnja "Uskrsni turnir u stolnom tenisu" na kojem se natjecalo devet muških i šest ženskih ekipa iz Rijeke, Fužina, Opatije, Delnica, Bresca i Matulja. 27. travnja u Zagrebu je održan dvadeseti Uskrsfest⁸⁸.

BUBALO, *Prijateljski susret mladih. Slavonski Brod*, u: GK 35(1996)11,18; J. M., *Što radi mladež u slobodnom vremenu?*, u: GK 35(1996)11,18.

- 84 Usp. M. MADŽAREVIĆ, *Pripravljajući se biskupijski susret mladih. Đakovo*, u: GK 35(1996)11,18; *Natječaj za festival duhovne glazbe "Uskrs fest '96"*, u: GK 35(1996)1,14; P. ŠINDIJA, *Uskrs-fest '96.*, u: GK 35(1996)12,2.
- 85 Usp. IKA, *Crkva u Hrvata i Veliki jubilej 2000. Priopćenje za tisak s devetoga plenarnog zasjedanja Hrvatske biskupske konferencije*, u: GK 35(1996)12,1+3.
- 86 I. MIKLENIĆ, *Stanje mladih zove na uzbunu*, u: GK 35(1996)13,3; M. KIRIGIN, *Tri prijedloga*, u: GK 35(1996)16,2.
- 87 List je najavljen u prvom broju "Glasa Koncila" 1996. g. na prvoj stranici, a sada je već reklamiran broj za ožujak. Usp. *Pomak - katolički mjesečnik za mlade*, u: GK 35(1996)13,15. Uslijed određenih poteškoća unutar "Pomaka" (Pokreta mladih katolika) taj list iznenada krajem 1998., upravo uoči održavanja Kolokvija u Samoboru, zamjenjuje list istog formata i izgleda, ali novog naslova - "Pogled", koji i dalje uređuje dotadašnja urednica "Pomaka" N. Gašparović. List "Pogled", kao što je naznačeno u impresumu drugog broja za prosinac 1998., izdaje Kršćanska informativna služba.
- 88 Usp. I. S., *Drugi našički križni put*, u: GK 35(1996)14,24; G. HOFMANN, *Kako se mladi oslobađaju strahova? Susret mladih krčke biskupije u Malom Lošinjku*, u: GK 35(1996)15,3; M. KNEZOVIĆ, *Okultne pojave. Zagreb*, u: GK 35(1996)15,7; T., *Regionalno zborovanje slavonskih križara. Požega*, u: GK 35(1996)16,14; *Igra*

Na godišnjem susretu obitelji otoka Cres-a i Lošinja roditelji su pod vodstvom M. Barbiša, voditelja Centra za pomoć mladima u Gorici kod Baške, razmatrali problemi mladih, a u Studentskom domu "Cvjetno naselje" u Zagrebu 2. svibnja je S. Uršić okupljenim studentima govorio na temu "Ekologija i kršćani". U prostorijama HBK u Zagrebu održana je 3. svibnja tiskovna konferencija na kojoj je mons. M. Barišić predstavio bogat i detaljan plan i program skorog splitskog općenacionalnog susreta hrvatske katoličke mladeži. Od 3. do 5. svibnja u Savudriji u Istri okupilo se oko 200 redovničkih bogoslova iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine na Susret redovničke mladeži Crkve u Hrvata.⁸⁹

Tradicionalno hodočašće mladih iz Zagreba na Mariju Bistricu održano je 11. svibnja pod geslom "Gospodine, kome da idemo? Ti imaš riječi života vječnoga". To je hodočašće obilježeno tužnim događajem: u prometnoj je nesreći teško stradala i nedugo zatim poginula zagrebačka studentica Iva Baučić, čiji su roditelji u trenutku smrti svoje kćerke učinili junački čin i darovali njezine žive organe za spas drugih bolesnika. Istoga dana održan je i u Vinokovcima susret mladih đakovačko-srijemske biskupije na kojem se okupilo više od 2.000 mladića i djevojaka. Tjedan dana kasnije, u nedjelju 19. svibnja, u crkvi sv. Franje u Zadru održan je glazbeni susret mladih zadarskog dekanata.⁹⁰

U Splitu i Solinu je 8. i 9. lipnja održan Nacionalni susret hrvatske katoličke mladeži "S Kristom u treće tisućljeće" što ga je, na inicijativu Vijeća za laike, a pod pokroviteljstvom HBK, organizirala splitsko-makarska nadbiskupija. Na Susretu se okupilo oko 50.000 mladih pristiglih iz svih hrvatskih biskupija, iz Bosne i Hercegovine te iseljeništa, među kojima su neki došli čak iz Australije. Mladima su posebne poruke uputili papa Ivan Pavao II. te oba hrvatska kardinala F. Kuharić i V. Puljić. Papa je mlade podsjetio da dok nastoje ići za Kristom, ujedno prihvate i njegove zapovijedi. Osim toga, podsjeća Papa, "znajte dobro iskoristiti doba svojega mladenaštva koje je posebno dragocjeno za čovjeka,

važno za njegov ljudski i duhovni 'rast'. Znajte odvažno reći 'Ne!' hedonizmu, materijalizmu, konzumizmu, upotrebi drogâ i drugih opojnih sredstava, pohlepnoj žudnji za novcem i vlastohleplju. Ali znajte odvažno reći 'Da!' životu, obitelji, čestitu radu za sve i pravedno vrednovanu, nesebičnom služenju, žrtvi koja ide za promaknućem dobra pojedinaca i društva. Recite 'Da!' Kristu koji je put, istina i život (usp. Iv 14,6). *Krist neće nikada iznevjeriti*. On je pravi drug i prijatelj mladeži". Papa je uz to pozvao mlade da izgrađuju mir i da svjedoče svoju vjeru.

U okviru Susreta organiziran je malonogometni turnir, 230 ekipa sudjelovalo je u kvizu o temi "Na putu pomirenja", a brojna mladež sudjelovala je i u literarnom i likovnom natjecanju. U subotu u 18 sati mladi su se okupili u 13 splitskih crkava u molitvi i meditaciji, a uvečer su se svi zajednički okupili na spektakularnoj religiozno-kulturnoj priredbi na Hajdukovu stadionu na Poljudu. Drugog dana susreta bilo je svečano euharistijsko slavlje u pravedništvu Majke Božje Gospe od Otoka u Solinu. U prigodnoj propovijedi kardinal F. Kuharić je mlade podsjetio da: "Vjerovati Kristu znači vjerovati Ljubavi, i to Ljubavi raspetoj, predanoj za otkupljenje svake ljudske osobe i svakog čovjeka", nadodajući: "Život dakle biraj, ljubeći Gospodina

vrednija od buljenja u televizor, u: GK 35(1996) 18,20; J. Š., "Ljubav je pobijedila". *Uskrs-fest '96.*, u: GK 35(1996)18,3.

89 Usp. W. SALKOVIĆ, Walter, *Roditelji i problemi mladih. Cres*, u: GK 35(1996)19,11; PICIG, T., *Ekološka kriza posljedica krize morala. Tribina - studentski vjeronauk*, u: GK 35(1996)19,11; J. Š., *Biskup Barišić predstavio program susreta mladeži. Tiskovna konferencija Katehetskoga ureda Nadbiskupije zagrebačke*, u: GK 35(1996) 18,5; M. KNEZOVIC, *Mladi redovnici i budućnost Crkve. Susret redovničke mladeži Crkve u Hrvata*, u: GK 35(1996)20,13.

90 Usp. *Gospodine, kome da idemo? Hodočašće mladih na Mariju Bistricu*, u: GK 35(1996)20,1; I. MIKLENIĆ, *Hodočasnica Iva umirući drugima omogućila život*, u: GK 35(1996)21,11; I. BILIĆ, *Čovječe, mogu li ti vjerovati? Sedmi susret mladih đakovačke i srijemske biskupije*, u: GK 35(1996)20,1+6; F. B., *Glazbeni susret mladih zadarskog dekanata*, u: GK 35(1996)22,12.

Boga svoga, slušajući njegov glas, prijanjajući uz njega, da živiš ti i tvoje potomstvo". Na kraju mise mladima se obratio i kardinal V. Puljić podsjetivši ih na tri znaka Hrvata katolika: križ, pobožnost prema BDM i vjernost Papi i pozvavši ih da na tome grade svoju budućnost.⁹¹

Iako je ovaj susret bio vrlo uspješan, pri čemu je s mnogih strana izricana posebna zahvala pripremnom odboru na čelu sa splitskim pomoćnim biskupom Marinom Barišićem, ipak se nakon njegova održavanja pojavilo nekoliko pitanja, koja u sebi uključuju i pitanja vezana uz pastoral mladih u nas općenito. Prije svega, tu je pitanje o svrsi i današnjoj opravdanosti velikih hodočašća i takvih skupova. Mladima treba omogućiti da i oni osobno i aktivno sudjeluju, da čine, naviještaju, treba im pružiti mogućnost da budu inventivni, kreativni, kooperativni, spontani. S tom bi se svrhom moglo razmišljati o tzv. pripremljenoj fazi, tj. o više manjih pokrajinskih i mjesnih susreta i skupova koji bi na određeni način pripremali završni susret. Osim toga, trebalo bi pronaći načina da se mlade i poslušna, a ne samo poučava. Jedan od takvih trenutaka može biti molitva vjernih, zatim što je više moguće "zajedničko" pjevanje svih sudionika, a ne tek zajedničko slušanje "izabraničarstva", pa makar bila riječ i o ne znam kako vrsnom zboru. I crkveni velikodostojnici, a i predvoditelji takvih slavlja i susreta uopće mogli bi biti u diskretnijoj i manje istaknutoj ulozi. Sadržaj bi trebalo još više "oduhoviti" i obilježiti spontanošću gdje je to god moguće.⁹²

Tijekom ljeta ekumensku zajednicu u Taizéu posjetilo je oko 940 mladih hrvatskih vjernika iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine, od toga njih 440 od 21. do 28. srpnja, sudjelujući tako u taizéovskom srpanjskom okupljanju s pozivom mladim kršćanima da ne budu "majstori zabrinutosti" nego "služitelji povjerenja". Prigodom 150. obljetnice dolaska franjevac održano je i tradicionalno, 22. hodočašće mladih na Široki Brijeg uz glavnu misao vodilju "U vjernosti Bogu i čovjeku". Također u susjednoj Bosni i Hercegovini 10. kolovoza je u Vitezu održan Susret katoličke mladeži iz

srednje Bosne što ga je organizirala Frama. Istoga dana Vijeće za mladež splitsko-makarske nadbiskupije organiziralo je pokorničko hodočašće splitske mladeži od Solina do trideset kilometara udaljenog Sinja. To je hodočašće bilo posebno nadahnuto nedavnim velebnim nacionalnim skupom održanim početkom lipnja u Splitu. U Karlovcu je od 30. kolovoza do 1. rujna održan treći nacionalni zbor hrvatskih križara. U prigodnoj poruci tom skupu, kardinal F. Kuharić pozvao je mlade križarice i križare da budu sol zemlje i svjetlo svijeta.⁹³

Početak nove školske godine, po uzoru na talijanske zajednice "Cenacolo" što ih vodi s. Elvira, na imanju sestara uršulinki u Varaždinu je 12. rujna otvorena prva zajednica za liječenje ovisnika u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, a 21. rujna je salezijanski oratorij "Don Bosco" na Knežiji u Zagrebu organizirao je košarkaški turnir za vjeroučenike mlade od 17 godina. U subotu 12. listopada u Ninu se okupilo više od tisuću mladih na euharistijskom slavlju.⁹⁴

- 91 I. M., "Mladi, obnovite lice naše domovine!" U *Splitu i Solinu održan Nacionalni susret hrvatske katoličke mladeži*, u: GK 35(1996)24,1+10-11; *Jedini put k pravoj sreći. Poruka pape Ivana Pavla II. hrvatskoj katoličkoj mladeži*, u: GK 35(1996)24,2. Na ovaj susret Papa se osvrnuo i u generalnoj audijenciji hodočasnika u srijedu 19. lipnja pozvavši hrvatsku katoličku mladež na zauzet kršćanski život i ustrajnu pripremu na jubilej 2000. godine. Usp. MIV, *Papa o Skupu hrvatske katoličke mladeži*. Vatikan, u: GK 35(1996)26,4.
- 92 Usp. B. VULETA, *Što je ostalo sa Susreta?*, u: GK 35(1996)26,3.
- 93 Usp. K. VUKIĆ, *Kršćani su služitelji povjerenja. Taizé*, u: GK 35(1996)31,15; M. ROSO - S. KRALJEVIĆ, "U vjernosti Bogu i čovjeku". *Hodočašće mladih na Široki Brijeg*, u: GK 35(1996)32,13; IKA, "Ostanimo tu, tu je naš dom". *Susret katoličke mladeži u Vitezu*, u: GK 35(1996)34,15; MM, *Od Solina do Sinja. Hodočašće splitske mladeži*, u: GK 35(1996)33,6; J. Š., *Poziv na "novu evangelizaciju". Treći nacionalni zbor križara*, u: GK 35(1996)36,5; *Budite svjetlo svijeta. Pismo kardinala Kuharića križarskoj organizaciji*, u: GK 35(1996)36,5.
- 94 Usp. N. P., *Otvorena prva zajednica za liječenje ovisnika. Varaždin*, u: GK 35(1996)38,15; *Košarkaški turnir "Jesen '96"*, u: GK 35(1996)37,19; ČIRJAK, Stanko, *Hodočašće mladih. Nin*, u: GK 35(1996)43,14.

Na plenarnom zasjedanju HKVRP i HUVRP 22. i 23. listopada u Zagrebu na Ksaveru osnovano je Vijeće za mlade pri tom najvišem redovničkom tijelu u nas. 6. i 7. prosinca kod isusovaca u Palmotićevoj u Zagrebu održan je seminar "Zdravstveno-etička priprema mladih za odgovornu ljubav i brak" za profesore i vjeroučitelje, a prije Božića proslavljena su i dva desetljeća lista za mlade "Mi".⁹⁵

GODINA 1997.

Početak te godine oko tri tisuće mladih iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine dočekalo je na 19. ekumenskom zborovanju europske mladeži u Stuttgartu.⁹⁶

Od 7. do 10. siječnja 48 predstavnika mjesnih bratstava okupilo se na Susretu animatora Franjevačke mladeži Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, a od 9. do 12. siječnja u Salezijanskom bogoslovnom domu na Knežiji u Zagrebu održana je Druga škola Hrvatske salezijanske provincije sv. Ivana Bosca za animatore na kojoj je sudjelovalo osamnaest djevojaka i mladića. U Rijeci je, na inicijativu riječkog studentskog kapelana Tomislava Rogića, 18. i 19. veljače održan Prvi susret studentskih kapelana iz Hrvatske.⁹⁷

U velikoj dvorani Teologije u Rijeci održana je 7. ožujka osnivačka skupština Akademskog katoličkog društva "Jeronim" koje želi djelovati na katehetsko-odgojnom, socijalnom i masmedijalnom području. 8. ožujka održana je u Gornjim Bogičevcima pobožnost hodočasničkog križnog puta što ju je priredio tamošnji ogranak Frame i mjesni župni ured. Pod geslom "Učitelju, gdje stanuješ? Dođite i vidjet ćete!" održana je 8. i 9. ožujka u Velikoj dvorani Dječaćkog sjemeništa na Šalati u Zagrebu prva, brojčano dosta skromna, duhovna obnova maturanata Zagreba i okolice. Istovremeno, 8. i 9. ožujka, održan je - uz ideju vodilju "Odvaži se i budi hrabar!" - šezdesetak kilometara dugačak planinarski put kroz Podravinu na kojemu se okupilo oko 900 mladih iz gotovo cijele Hrvatske. Tradicionalno zborovanje katoličke mladeži Krčke biskupije održano je 22. ožujka u gradu

Krku na temu "Gospodine, kamo da idemo? Ti imaš riječi života vječnoga".⁹⁸

Svijest o promijenjenoj situaciji u Crkvi i u svijetu te o potrebi pronalaženja novih puteva potaknula je sazivanje prvog susreta biskupijskih povjerenika za pastoral mladih na kojemu su sudjelovali i povjerenici za mlade viših redovničkih poglavara i Hrvatske unije viših redovničkih poglavarica, koji se održao u Zagrebu 11. travnja pod predsjedanjem krčkog biskupa J. Bozanića. Ustanovljeno je da novo vrijeme traži i novi pastoral, a jedan od konkretnih zaključaka bila je potreba poticanja, uključivanja i osposobljavanja mladih za pastoral mladih. U zadarskoj katedrali sv. Stošije mladi su se Zadrani 19. travnja okupili na svečano bdjenje pod vodstvom svog nadbiskupa I. Prende, a u novozagrebačkoj crkvi sv. Križa u Sigetu održan je 20. travnja Uskrsfest.⁹⁹

Od 25. do 27. travnja održano je u Svetome Martinu pod Okićem prvo zborovanje

-
- 95 Usp. M. PUŠKARIĆ, *Osnovano Vijeće za mlade. Plenarno zasjedanje viših poglavara redovnika i redovnica*, u: GK 35(1996)44,20; I. RUŽIČKA, *Zdravstveno-etička priprema mladih*, u: GK 35(1996)51,17; A. POLEGUBIĆ, *Dva desetljeća lista "Mi"*, u: GK 35(1996)52,20.
- 96 Usp. G. HOFMANN, "Uvijek se može pronaći put naprijed". *Novogodišnji ekumenski molitveni susret europske mladeži*, u: GK 36(1997)2,1+10.
- 97 Usp. NAF, *Susret animatora Franjevačke mladeži. Hrvatski Leskovac*, u: GK 36(1997)3,15; D. DETIĆ, *Škola animatora za mlade. Zagreb*, u: GK 36(1997)4,15; A. BADURINA, *Prvi susret studentskih kapelana. Rijeka*, u: GK 36(1997)9,15.
- 98 Usp. A. BADURINA, *Osnovano Akademsko katoličko društvo "Jeronim". Rijeka*, u: GK 36(1997)12,11; IKA, *Križni put - 16 kilometara. Gornji Bogičevci*, u: GK 36(1997)12,17; J. Š., *Maturanti - svjedoci Evanđelja za treći milenij. Prva duhovna obnova za maturante Zagreba i okolice*, u: GK 36(1997)11,1+6; J. GABRIĆ, *Zašto se odazvalo tako malo maturanata?*, u: GK 36(1997)14,22; D. PAJDAKOVIĆ, *Mladi molili za uspjeh Papina pohoda Sarajevu*, u: GK 36(1997)12,28; G. HOFMANN, *Kristova uloga u životu mladih. Zborovanje mladih Krčke biskupije*, u: GK 36(1997)14,1.
- 99 Usp. IKA, *Potreban je zauzetiji rad s mladima. Prvi susret biskupijskih povjerenika za pastoral mladeži*, u: GK 36(1997)17,1; L. MARIJAN, *Bdjenje mladih za duhovna zvanja. Zadar*, u: GK 36(1997)18,15; J. Š., *Glazba za novi svijet. Uskrs-fest '97.*, u: GK 36(1997)17,1.

katoličke mladeži okićkog dekanata. U okviru slavlja 850. obljetnice hvarske nadbiskupije katolička mladež je 9. svibnja sudjelovala na finalnom kviz-natjecanju u hvarskoj katedrali. Nakon višemjesečne priprave po gradskim i prigradskim župama jednodnevni Susret katoličke mladeži dubrovačkog dekanata okupio je 17. svibnja više od 700 mladih, većinom srednjoškolača. Ujutro je S. Fridl održao predavanje na temu "Kako postići ljudsku i kršćansku zrelost", a poslije podne su odigrane završne utakmice u malom nogometu i košarci. Program je nakon zajedničke večere nastavljen koncertom popularnog Gibbonija. Tradicionalno zagrebačko nadbiskupsko hodočašće mladih na Mariju Bistricu okupilo je 24. svibnja oko 5.000 mladih iz više od 65 župa zagrebačke nadbiskupije, a 31. svibnja je svečanim misnim slavljem u zagrebačkoj katedrali završen 28. susret hrvatske katoličke mladeži iz Njemačke.¹⁰⁰

Svjesni sve kritičnije situacije u kojoj se nalazi naša mladež, hrvatski su biskupi na svom redovitom zasjedanju od 9. do 11. lipnja u Zagrebu raspravljali i o problemu droge i pornografije. Zaključili su da će jedno od svojih budućih zasjedanja posvetiti upravo organiziranijoj brizi za mlade, a toga su puta sa svog zasjedanja uputili apel društvenoj javnosti da se učini sve kako bi se ozbiljno pristupilo suzbijanju narkomanije.¹⁰¹

26. srpnja održan je na otoku Istu 22. košarkaški turnir mladih na kojemu je sudjelovalo 10 ekipa. Prethodnoga dana je mjesni župnik za mlade košarkaše organizirao tribinu na temu "Šport - lijek protiv ovisnosti". Na XII. svjetskom danu mladeži koji se održao u Parizu okupilo se 18. kolovoza oko 2.500 mladih iz Hrvatske.¹⁰²

U samostanu sestara Klanjateljica Krvi Kristove u Ivanovečkom Vrhovcu od 16. do 21. kolovoza okupila se katolička mladež iz RH, BiH i Vojvodine. U samostanu sv. Franje u Cresu održan je od 27. do 29. kolovoza prvi provincijski susret Franjevačke mladeži i mladih koji se okupljaju u župama i samostanima franjevac konventualaca, na kojem se našlo oko 170 mladića i djevojaka. U Emausu u Hrvatskom Leskovcu

održan je od 2. do 5. rujna tečaj kursilja za mlade. U isusovačkoj dvorani u Palmotićevoj ulici u Zagrebu 17. rujna dominikanac Anto Bobaš govorio je o temi "Sotonizam u rock-glazbi". I ove su godine nagrađenici natječaja, što ga je već peti put organizirao Pokret za život krčke biskupije za mlade iz cijele Hrvatske, predstavljali hrvatsku mladež od 17. do 20. rujna u Europskome parlamentu u Strasbourgu. Na već 20. jubilaranom planinarskom križnom putu, koji je i te godine organizirala Bratovština sv. Bernarda iz Samobora, mladima su se pridružili i poglavar Reda sv. Bernarda iz Svicarske zajedno sa svojim subratom.¹⁰³

Jesensko hodočašće mladih vjernika Zagreba i okolice u svetište Majke Božje Remetske te je godine 25. listopada okupilo više od tisuću mladih. U Splitu je 8. studenoga splitski nadbiskup A. Jurić svečano blagoslovio i otvorio Omladinski dom "Ivan Pavao II" u župi Marije Pomoćnice kršćana. 21. i 22. studenoga održan je u Bizovcu i u Iloku IV. svjetski sabor hrvatske mladeži na kojemu se okupilo stotinjak predstavnika 40-ak udruga mladih Hrvata iz domovine i inozemstva, među ostalima i predstavnici hrvatske katoličke mladeži:

100 Usp. R. LIBRIĆ, *Susret mladih u Isusovoj godini. Okić*, u: GK 36(1997)19,6; *Mladi Supetra - prvaci. Kviz uz 850. obljetnicu hvarske biskupije*, u: GK 36(1997)21,20; I. MARTINIĆ, *Usmjeravanje prema kršćanskoj zrelosti. Dubrovnik*, u: GK 36(1997)21,19; *Hodočastilo 5.000 mladih. Marija Bistrica*, u: GK 36(1997)22,10; IKA, *Druženje, pjesma i molitva u Zagrebu. Dvadeset osmi susret Hrvatske katoličke mladeži iz Njemačke*, u: GK 36(1997)23,3.

101 Usp. TISKOVI URED HBK, *Biskupi zabrinuti zbog ugrožavanja mladih. Priopćenje za tisak s trinaestoga plenarnog zasjedanja Hrvatske biskupske konferencije*, u: GK 36(1997)25,2.

102 Usp. *Lijek protiv ovisnosti*, u: GK 36(1997)33,24; IKA, *Dvije i pol tisuće mladih iz Hrvatske u Parizu. Dvanaesti svjetski dan mladeži*, u: GK 36(1997)34,1.

103 Usp. IKA, *Međunarodni susret katoličke mladeži. Ivanec*, u: GK 36(1997)36,15; M. PUŠKARIĆ, *Susret Franjevačke mladeži. Cres*, u: GK 36(1997)36,14; *Kursiljo za mlade*, u: GK 36(1997)35,19; A. POLEGUBIĆ, *Mladi i sotonizam*, u: GK 36(1997)39,14; IKA, *Predstavnice hrvatske mladeži u Europskome parlamentu*, u: GK 36(1997)40,24; D. PAJDAKOVIĆ, *Samoborska noć u svjetlosti*, u: GK 36(1997)43,24.

Frame, Hrvatskog katoličkog zbora MI i Pomaka. Na Saboru se raspravljalo o sljedećim temama: "Kreativni sadržaj slobodnog vremena mladih i problemi ovisnosti mladih", "Zapošljavanje i stanovanje mladih, posebice mladih bračnih parova" i "Hrvatska i Europa". Mladi novozagrebačkih župa okupili su se u župi Tijela Kristova u Sopotu 29. studenoga na duhovnu obnovu koja je uoči početka Godine Duha Svetoga održana na temu "Duh Sveti - Onaj koji povezuje".¹⁰⁴

Uoči Božića i te su godine, već po peti put, mladi iz koprivničkog izviđačkog odreda "Kamengrad" u zagrebačku katedralu 21. prosinca donijeli "Svjetlo mira iz Betlehema". Prijelaz iz jedne u drugu građansku godinu oko 3.700 mladih Hrvata dočekalo je na XX. taizéovskom susretu mladih koji se te godine održao u Beču.¹⁰⁵

GODINA 1998.

Povodom 50. obljetnice Deklaracije OUN-a o pravima čovjeka Pokret za život krčke biskupije i ove je godine već početkom siječnja pozvao mlade iz Hrvatske da sudjeluju u Europskom natjecanju za srednjoškolce i studente na tu temu.¹⁰⁶

Središnji događaj koji je obilježio početak godine bio je Tridesetosmi teološko-pastoralni tjedan za svećenike koji se od 27. do 29. siječnja održao u Zagrebu na temu "Kršćanski odgoj mladeži u hrvatskom društvu". Zagrebački nadbiskup J. Bozanić podsjetio je sudionike "kako je vrijeme kratko i kako mladi nemaju strpljenja čekati". Pozvao je okupljene svećenike da nastoje "oko naših crkava tražiti novi ambijent i prikladne prostore u kojima ćemo poklanjati svoje vrijeme mladima, posebice u ovoj godini Duha Svetoga".¹⁰⁷

Oko dvije stotine djevojaka i mladića okupilo se 25. siječnja na poticaj Križarskog društva sv. Josipa u Domu kulture u Donjoj Stubici na predavanje što ga je održala D. Kraljević na temu "Mladi u izazovu vremena", a jednaki broj mladih došao je 31. siječnja u Cres na već tradicionalni susret mladih vjernika krčke biskupije pod geslom "Duh Sveti - vođa na putu". U Osi-

jeku je 7. veljače održan sastanak osječkih mladih svećenika i vjeroučitelja na kojemu je odlučeno da se 9. svibnja u istome gradu održi 8. susret mladih đakovačko-srijemske biskupije na temu "Snagom Duha". Na svom sastanku 9. veljače Stalno vijeće HBK zaključilo je da će hrvatski biskupi te godine posebnu pozornost posvetiti pastoralu mladih i sakramentu potvrde pa će se o tome raspravljati i na zasjedanjima HBK tijekom godine.¹⁰⁸

104 Usp. J. Š., *Hodočašće mladih*. Zagreb-Remete, u: GK 36(1997)44,12; J. MAMIĆ, *Otvoren centar za mladež*, u: GK 36(1997)47,6; D. GAŠPAROVIĆ, *Misa za sudionike sabora mladeži*. Ilok, u: GK 36(1997)49,15; N. PINTARIĆ, *Duh Sveti - snaga za redoviti život*. Duhovna obnova za mlade vjernike novozagrebačkih župa, u: GK 36(1997)48,1+6.

105 Usp. N. PINTARIĆ, *Poruka mira od Betlehema do Iloka*, u: GK 37(1998)1,24; "Neka dođe proljeće Crkve". *Dvadeseti novogodišnji molitveni susret europske mladeži*, u: GK 37(1998)2,1+4; T. KOVAČ, "Zidne" poruke mira, u: GK 37(1998)3,20.

106 Usp. "Tko ima pravo na ljudska prava?" *Europski natjecaj za srednjoškolce i studente*, u: GK 37(1998)5,21.

107 *Pozdravni govor Josipa Bozanića, nadbiskupa zagrebačkog i velikog kancelara KBF-a*, u: "Bogoslovska smotra" 48(1998)1-2, 3-4. Usp. Zbornik Tjedna u "Bogoslovskoj smotri" 48(1998) 1-2. Na Tjednu su održana sljedeća predavanja: A. PAVLOVIĆ, *Pomaci i promjene u identifikaciji mladeži u novije vrijeme* (17-31); I. DUGANŽIĆ, *(Ne)zainteresiranost mladeži za Bibliju* (33-46); A. VUČKOVIĆ, *Kršćanski navještaj Boga i nova religioznost kod mladeži* (47-64); J. GRBAC, *Raskorak između crkvenog seksualnog morala i ponašanja mladeži* (65-82); S. BALOBAN, *Poteškoće u spolnom odgoju mladeži* (83-97); K. KORACEVIĆ, *Utjecaj socijalne nesigurnosti na rast i sazrijevanje mladog čovjeka* (99-111); M. NIKIĆ, *Mladi između Crkve i sekte* (113-125); I. ŠAŠKO, *Ritualnost kod današnje mladeži* (127-153); M. JERKOVIĆ, *Odgojni utjecaj župe i školskog vjeronauka na mladog kršćanina* (155-169); J. BALOBAN, *Problem prenošenja kršćanskih vrednota u obitelji* (171-185); N. HLAČA, *Utjecaji i propusti zakonodavstva u odgoju mladeži* (187-197). Usp. također: A. POLEGUBIĆ, *Crkva se mora suočiti s istinom koju treba istražiti*. *Trideset osmi teološko-pastoralni tjedan za svećenike*, u: GK 37(1998)6,1+3.

108 Usp. *Mladi u izazovu vremena*. *Donja Stubica*, u: GK 37(1998)7,13; W. SALKOVIĆ, *Mladež o Duhu Svetom*, u: GK 37(1998)7,13; A. JARM, *Priprava za biskupijski susret mladih*. *Osiijek*, u: GK 37(1998)7,20; IKA, *Pozornost pastoralu mladeži*. *Zasjedalo stalno vijeće Hrvatske biskupske konferencije*, u: GK 37(1998)8,7.

Predsjednik HBK i zagrebački nadbiskup J. Božanić primio je 4. ožujka u Nadbiskupskom dvoru u Zagrebu generalnog tajnika Svjetske organizacije skautskog pokreta J. Moreillona, izvršnog ravnatelja za Europu R. Saundersa i predsjednika hrvatskog Saveza izviđača D. Tivanovca. Razgovaralo se oživljavanju skautskog pokreta na temelju izvornih skautskih misli i načela te se u tome smislu ukazalo na postojeće nepravilnosti koje su se dogodile kod primanja hrvatskih izviđača u svjetsku skautsku organizaciju.¹⁰⁹

Mladi u Hrvatskoj posebno cijene osobnu slobodu i neovisnost, istaknuo je J. Baričević 5. ožujka u svom predavanju o "Vrijednosnim orijentacijama mladeži u Hrvatskoj" na mjesečnoj tribini Hrvatskoga katoličkog zbora "MI" u Zagrebu. U dvorani "Augustin Kažotić" u župi Kraljice svete krunice u Zagrebu predstavljena je 8. ožujka knjiga dominikanca A. Bobaša "Rock-glazba i sotonizam". Tradicionalni 21. planinarski križni put održan je 28. i 29. ožujka u Križevcima, a sudjelovalo je više od tisuću mladih iz više od 60 župa iz različitih krajeva Hrvatske. O "Problemima prenošenja kršćanskih vrednota u obitelji" govorio je 3. travnja J. Baloban na mjesečnoj tribini Hrvatskoga katoličkog zbora "MI" u Zagrebu. Oko 160 sudionika okupilo se na drugom Provincijskom susretu mladih i Franjevačke mladeži 19. travnja u crkvi sv. Antuna u Zagrebu. U znaku dvadesete obljetnice održan je u subotu 25. travnja u crkvi sv. Križa u Zagrebu festival katoličkih glazbenih sastava Uskrsfest '98.¹¹⁰

U Pazinu je 2. svibnja održana osnivačka skupština Katoličke udruge mladeži Istre (KUMI), a u Splitu su 4. svibnja na susretu splitskih katoličkih laičkih udruga izneseni i oblici rada s mladima u okviru pojedinih udruga, posebno onih koje se posebno posvećuju mladima, kao što je npr. projekt "Oratorij" Udruženja salezijanskih suradnika, zatim Katoličko društvo "Mihael" pri akademskoj crkvi sv. Filipa ili pak Hrvatski katolički zbor "Mi" iz Solina. Redoviti godišnji susret mladih krčke biskupije održan je 8. i 9. svibnja u Rabu gdje se okupilo oko 300 mladih koji su zajednički razmišljali o

temi "Duh Sveti poučavat će vas o svemu". Oko tri tisuće mladih okupilo se 9. svibnja u Osijeku na osmom susretu đakovačko-srijemske biskupije, a istoga dana u Varaždinu se okupilo stotinjak mladih na trećem susretu Franjevačke katoličke mladeži na kojemu su mladi zajednički slavili euharistiju, slušali i raspravljali o temi "Darovi Duha Svetoga" i posebno se spomenuli prerano preminuloga predanog djelatnika upravo za mlade, fra Joška Srdanovića. Svijest da školski vjeronauk ne može preuzeti (isključivu) ulogu pastoral mladih vodila je sudionike radnog susreta 20. svibnja požeškog biskupa A. Škvorčevića i povjerenika za vjeronauk J. Krpeljevića sa srednjoškolskim vjeroučiteljima. Naglašena je potreba okupljanja mladih po župama, pri čemu treba vrednovati pozitivan doprinos Frame, križara, karitativnih i molitvenih skupina, pjevačkog zbora ili drugih afiniteta mladih. Oko 1500 mladih zagrebačke, požeške i varaždinske biskupije hodočastilo je 23. svibnja u Mariju Bistricu pod geslom "I Duh Sveti poučavat će vas u svemu". Od 29. do 31. svibnja održan je u Tolisi u Bosanskoj Posavini Nacionalni susret Franjevačke mladeži. Završetak školske godine obilježen je u šibenskoj biskupiji prvim biskupijskim hodočašćem mladeži u Gospino svetišće u Vrpolju kod Šibenika. U želji da to hodočašće postane redovito, namjerava se krajem školske godine hodočastiti u Vrpolje, a početkom na Visovac.¹¹¹

109 Usp. IKA, *Oživljavanje skautskoga pokreta*. Zagreb, u: GK 37(1998)11,3.

110 Usp. A. POLEGUBIĆ, *Što zapravo cijene mladi?*, u: GK 37(1998)11,10; S. GAŠPAROVIĆ, *Crkva, glazba i mladi*, u: GK 37(1998)11,18; N. ŠEBESTIJAN, "Ljubav nikada ne prestaje!", u: GK 37(1998)15,28; A. POLEGUBIĆ, *Kako u obitelji prenijeti mladima prave vrijednosti?*, u: GK 37(1998)16,19; M. PUŠKARIĆ, *Susret mladih i Franjevačke mladeži*. Zagreb, u: GK 37(1998)18,6; J. Š., *Jubilarna "svjetiljka" zajedništva. Uskrs-fest '98.*, u: GK 37(1998)18,1+6.

111 IKA, *Osnovana Katolička udruga mladeži Istre*. Pazin, u: GK 37(1998)20,3; M. MIHALJ, *Susret katoličkih laičkih udruga*, u: GK 37(1998)20,3; A. P., *Susret mladih krčke biskupije*. Rab, u: GK 37(1998)21,20; LJ. BOBALIĆ, *Pjesmom i molitvom ususret trećem tisućljeću. Osmi biskupijski susret mladih u Osijeku*, u: GK 37(1998)20,6;

Na svom XVI. plenarnom zasjedanju od 16. do 18. lipnja hrvatski su biskupi posebno raspravljali o pastoralu mladih u našim prilikama. Ustanovljen je manjak crkvenih institucija koje se bave mladima, potreba za koordiniranjem rada i kvalitetnijim oblikovanjem posebno liturgijske zajednice. Preporučeno je da se u svakoj biskupiji utemelje centri za pastoral mladih te da se u svim župama osnaži rad katoličkih udruga mladih.¹¹²

Na prvom međunarodnom taborovanju u Pirinejima, što ga je organizirala francuska Mladež euharistijskog pokreta (MEP), sudjelovalo je i dvanaest mladih Hrvata. Prva iskustva u dragovoljnom pomaganju braći u nevolji skupljali su ovoga ljeta i mladi Hrvati koji su se odazvali pozivu talijanskog Caritasa od 9. do 16. kolovoza i tijekom ljeta proveli nekoliko tjedana u talijanskom gradu Sarnu pomažući žrtvama velikih poplava. Mladež euharistijskog pokreta hodočastila je 22. kolovoza u Gospino svetište Aljmaš. U prostorijama OŠ Stjepana Radića u Bibinju predstavljen je 29. kolovoza "Svjetionik", prve katoličke novine zadarske nadbiskupije namijenjene mladima "Svjetionik".¹¹³

Sedamdesetak animatora Frame okupilo se od 1. do 5. rujna u kući susreta "Tabor" u Samoboru na svoj drugi nacionalni susret. Pod predsjedanjem predsjednika Vijeća za laike HBK biskupa A. Ivasa održan je 15. rujna u Nadbiskupskom bogoslovnom sjemeništu u Zagrebu sastanak Odbora za mlade na temu "Kateheza i vjeronauk s mladima" i tada je dogovoreno da će se 27. i 28. studenoga organizirati kolokvij o pastoralu mladih u nas. U Ludbregu je 19. rujna održan susret mladeži varaždinske biskupije na kojem se okupilo oko 500 mladih.¹¹⁴

Tijekom svog drugog posjeta Hrvatskoj papa Ivan Pavao II. obratio se mladima u petak 2. listopada pred zagrebačkom katedralom te u nedjelju u Solinu 14. listopada.¹¹⁵

Od 15. do 20. rujna dvoje mladih Hrvata boravilo je u Strasbourgu zajedno s drugim pobjednicima natječaja o ljudskim pravima što ga je i te godine sedmi put u Hrvatskoj

organizirao Pokret za život krčke biskupije. U Samoboru i Samoborskom gorju održan je 10. i 11. listopada Dvadesetdrugi planinarski križni put na kojem su se okupili mladi iz šezdesetak župa požeške, varaždinske i zagrebačke biskupije. Jubilarno hodočašće mladih vjernika grada Zadra te zadarskog, benkovačkog i novigradskog dekanata u Nin održano je 17. listopada pod geslom "Bit ćete mi svjedoci". U selu Paučje nedaleko od Đakova otvoren je 19. listopada centar zajednice "Susret" za liječenje ovisnika o drogi što ga je osnovala i vodi s. Bernardica Juretić iz Splita. Prigodom misijske nedjelje Mladež euharistijskog pokreta u Osijeku sudjelovala je u molitvi za misionare, a u suradnji s Misijskom centralom iz Zagreba raspačavali su po osječkim župa-

IKA, *Biskup na susretu Franjevačke mladeži. Varaždin*, u: GK 37(1998)21,15; LJ. MARIĆ, *Kako zaokupiti mlade? Požega*, u: GK 37(1998)22,15; IKA, *Hodočastilo tisuću i petsto mladih. Marija Bistrica*, u: GK 37(1998)22,20; D. BRIGIĆ, *Nacionalni susret Franjevačke mladeži. Tolisa*, u: GK 37(1998)25,19; IKA, *Prvo biskupijsko hodočašće mladih. Šibenik*, u: GK 37(1998)26,6.

- 112 Usp. *Utemeljiti će se biskupijski centri za pastoral mladih. Priopćenje sa XVI. plenarnog zasjedanja Hrvatske biskupske konferencije*, u: GK 37(1998)26,2-3.
- 113 Usp. T., *Mladi Hrvati u Pirinejima. Međunarodno taborovanje Euharistijskoga pokreta mladih*, u: GK 37(1998)33,13; N. PINTARIĆ, *Išli pomoći - i sami se obogatili. Prva hrvatska skupina volontera pomagala stradalima od poplave u talijanskome gradu Sarnu*, u: GK 37(1998)35,13; T., *Hodočašće mladih vjernika. Mladež euharistijskoga pokreta - MEP*, u: GK 37(1998)36,20; IKA, *Osvanuo "Svjetionik" za mlade. Bibinje*, u: GK 37(1998)37,21.
- 114 Usp. IKA, *"Bit ćete mi svjedoci". Samobor*, u: GK 37(1998)38,21; IKA, *Kateheza i vjeronauk s mladima. Sastanak Odbora za mlade Vijeća za laike HBK*, u: GK 37(1998)39,15; IKA, *Susret mladeži varaždinske biskupije. Ludbreg*, u: GK 37(1998)39,20.
- 115 Usp. PAPA IIVAN PAVAO II., *"Bit ćete mi svjedoci". Govori za vrijeme pastoralnog pohoda Hrvatskoj od 2. do 4. listopada 1998.*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1998. Vidi posebno: *Govor pred zagrebačkom katedralom 2. listopada 1998.* (str. 9-13, posebno t. 2, str. 10); *Poruka vjeroučiteljima, nastavnicima i predstavnicima crkvenih pokreta u Solinu, 4. listopada 1998.* (str. 43-48, ovdje t. 6, str. 47-48).

ma prigodna misijska izdanja skupljajući tako pomoć za naše misionare.¹¹⁶

Mladi grada Zagreba hodočastili su 7. studenoga Majci Božjoj Remetskoj, a sljedećeg dana, 8. studenoga mladi su Osječani uoči početka akademske godine pošli na hodočašće u Aljmaš. U Zagrebu je 15. studenoga obnovljeno Akademsko križarsko društvo "Antun Mahnić".¹¹⁷

U kući duhovnih susreta "Tabor" u Samoboru održan je 27. i 28. studenoga Kolokvij o pastoralu mladih na pragu trećega tisućljeća, na kojemu se okupilo stotinjak predstavnika svih naših biskupija, katoličkih udruga mladeži i osoba zauzetih u pastoralu mladih. Jedan od zaključaka toga skupa bio je da u Hrvatskoj svakako treba osnovati krovnu organizaciju katoličkih udruga.¹¹⁸

Povjerenstvo za pastoral Zagrebačke nadbiskupije raspisalo je 30. studenoga natječaj za Uskršfest '99. U još uvijek nepotpuno obnovljenoj župnoj crkvi Uznesenja BDM u Pakracu održan je 5. prosinca festival "Hodočašće u došašće", što su ga organizirali Zajednica mladih župe Pakrac i njezin sastav duhovne glazbe Vita nova koji djeluje već petnaest godina. Nastupili su sastavi "Kefa", "Electro spiritus", "Božja slava band", "Trinitas" i solistica Željka Marinović. U Zagrebu je 14. prosinca, na poziv povjerenika za pastoral mladeži Zagrebačke nadbiskupije M. Gradinščaka, održan sastanak kapelana i drugih pastoralnih radnika s mladim ana kojemu su usuglašeni programi i datumi održavanja pojedinih susreta. Dogovoreno je da se krajem travnja ili početkom svibnja 1999. održi susret mladih Zagrebačke nadbiskupije.¹¹⁹

ANKETA O PASTORALU U HRVATSKOJ 1998.

U proljeće 1998. godine Vijeće za mlade pri Vijeću za laike HBK provelo je po župama anketu¹²⁰ o pastoralu mladeži od 15 do 30 godina. Anketni upitnici s 37 pitanja, od kojih su neka bila otvorenog a neka zatvorenog tipa, dostavljeni su župnicima koji su ih zatim u najvećoj mjeri osobno ispunjavali. Tom prigodom dobili smo na

uvid ukupno 61 ispunjeni anketni upitnik, što je nedovoljan broj da bi se stvarali bilo kakvi relevantni zaključci. Ipak, i tako šturi i malobrojni podaci daju određenu sliku o pastoralu mladih u nas te mogu zainteresiranima dati stanovite poticaje odnosno postaviti neka pitanja. Ovdje ćemo stoga nastojati uzeti u obzir samo one podatke koji upućuju na određeni zaključak ili mogu ukazati na određeno stanje pastorala u nas.

Ispunjeni i vraćeni anketni upitnici pristigli su iz sljedećih biskupija:

Biskupija	A*	B**	C***
Dubrovnik	6	3	0
Đakovo	9	2	2
Krk	12	7	1
Poreč	6	2	2
Rijek	4	4	1
Split	5	3	2
Šibenik	2	2	1
Zadar	6	3	3
Zagreb	11	10	10
Ukupno	61	36	22

A* Ukupan broj pristiglih odgovora

B** Od toga gradska i prigradska župa

C*** Gradske i prigradske župe s više od 5.000 vjernika

- 116 Usp. G. M., *Mladi i ljudska prava*, u: GK 37(1998)42,24; R. LIBRIĆ, *Mladi tražili "dragocjeni biser"*. *Dvadeset drugi planinarski križni put*, u: GK 37(1998)43,15; N. ZUBOVIĆ, *Jubilarno hodočašće mladih*. *Nin*, u: GK 37(1998)44,14; IKA, *Novi Centar zajednice "Susret"*. *Paučje*, u: GK 37(1998)44,20; T., *Akcija MEP-a za misije*. *Osijek*, u: GK 37(1998)45,20.
- 117 J. Š., *Molitva za mudrost razlučivanja*. *Jesensko hodočašće mladih grada Zagreba*, u: GK 37(1998)46,19; T., *Obnovljeno hodočašće mladih*. *Aljmaš*, u: GK 37(1998)48,21; H. ŠUGAR, *Obnovljeno Akademsko križarsko društvo*. *Zagreb*, u: GK 37(1998)49,20.
- 118 Radovi s toga skupa objavljeni su u ovom zborniku. O neposrednim odjecima usp. N. PINTARIĆ, *Više odgovornosti i koordiniranosti*. *Kolokvij o pastoralu mladih na pragu trećega tisućljeća*, u: GK 37(1998)49,19.
- 119 Usp. *Natječaj za Uskrš-fest '99.*, u: GK 37(1998)50,24; M. KRUŠLIN - I. MIKULIĆ - Ž. TURUK, *Raspjevano "Hodočašće u došašće"*. *Pakrac*, u: GK 37(1998)50,12; IKA, *Programi rada s mladima*, u: GK 37(1998)52,11.
- 120 Na žalost, nije poznato koliko je anketnih upitnika poslano pa se ne može ni reći koliko je postotak odgovora. Uvid u župe koje su odgovorile

S obzirom na župni vjeronauk, na temelju pristiglih odgovora nije moguće ustanoviti bitne razlike nakon 1990. godine, iako je, što je općenito poznato, očit nerazmjer između broja krizmanika i broja mladih sada na vjeronauku. Ograničeni broj pristiglih odgovora kao i višeslojnost postavljenih pitanja u vezi sa sadašnjim brojem vjeroučenika u župama naveli su nas da ovdje ne prikazujemo detaljne podatke, a osnovni podaci pokazuju da u prosjeku nema bitne razlike u broju vjeroučenika u župnom vjeronauku, u kojemu je stanje sljedeće:

Broj vjeroučenika	Broj župa u kojima je takvo stanje
smanjen	17
povećan	14
jednak	21
nije odgovorilo ili u župi nije moguća usporedba	9

Među ostalim pristiglim podacima spomenimo još sljedeće:

Časopisi za mlade koje primaju pojedine župe:

A*	B**			
	MI	Pomak	Tau	Susret
1-3	18	12	7	2
5	13	6	1	4
6-9	-	-	-	1
10	3	4	2	1
11-20	6	4	-	1
više od 20	4	2	1	1

A* Broj primjeraka koji dolazi u župu

B** Broj župa koje primaju navedeni broj primjeraka časopisa

Napomena: 9 župa ne prima nijedan od navedenih časopisa

Hodočašća

Organizirano iz župa odlazi u poznata hodočasnička mjesta sljedeći broj hodočasnika:

Broj hodočasnika	Iz sljedećih župa odlazi navedeni broj hodočasnika			
	Marija Bistrica	Trsat	Sinj	Rim
1-10	3	4	1	
11-50	6	17	1	7*
više od 50	12	-	3	

* (od 8 do 20 hodočasnika)

Osim toga iz sedam župa mladi su hodočastili u Loreto, a osim u navedena mjesta, mladi najviše hodočaste u Međugorje.

U anketiranim župama postoje sljedeće udruge mladih: Planinarska udruga sv. Bernarda, Frama, Križari, Kumi, Kursiljo, MEP, Mi, Mir i dobro, Prijatelji Malog Isusa te Vjera i svjetlo. Neki župnici ovdje nabrajaju i pjevački zbor, VIS mladih te odrasle ministrante, ali tu je već riječ o obliku sastajanja i druženja mladih u širem smislu riječi.

Duhovne vježbe za mlade ne održavaju se u 27 župa, a u ostalima većinom u došašću i korizmi. Iz manjeg broja župa mladi odlaze na duhovne vježbe u razne redovničke zajednice ili se duhovne obnove i vježbe organiziraju tijekom ljeta u župi.

Svećenik i konkretna sredina u kojoj se nalazi

Iako ne treba prebrzo stvarati zaključke te treba uzeti u obzir nedorečenost ankete, ipak se postavlja pitanje koliko pastoralni djelatnici poznaju konkretnu sredinu u kojoj djeluju. Znakovito je da mnogi od anketiranih izjavljuju da *ne znaju* ništa o diskoklubovima, sportskim i folklornim udruženjima i o tamošnjem okupljanju mladih. Istina, teže je znati broj i vrijeme okupljanja mladih, ali je teško vjerovati da se ne može znati imena i osnovne podatke o postojećim klubovima i udruženjima.

pokazuje da nedostaju podaci iz važnih gradskih središta. S obzirom na anketni upitnik, može se primijetiti da su neka pitanja bila previše otvorena, pa prema tome i nedostavno jasna, tako da su anketirani mogli davati različite odgovore u dobroj vjeri da doista odgovaraju na postavljeno pitanje, što su - očito je iz pristiglih odgovora - u nekoliko slučajeva i učinili.

Poteškoće okupljanja mladih u župi

Uz nedostatak prostora i materijalnih sredstava, uglavnom su to: udaljenost mladih od župnog ureda te njihova zaokupljenost školom i izvanškolskim aktivnostima. Svećenici nerijetko osjećaju da su potpuno zauzeti drugim djelatnostima, kao što su pastoral i vjeronauk u školi, ili pak osjećaju nedostatak odgovarajućeg programa i pomagala. Današnji mladi privučeni su organiziranim oblicima zabave izvan župe, nerijetko su bezvoljni i nespremni na žrtvu, drže da je dovoljno što pohađaju vjeronauk u školi, radije provode slobodno vrijeme u kafićima, roditelji ih ne podržavaju ili su rezignirani što je posljedica rata i sadašnjeg teškog stanja nezaposlenosti.

PRIJEDLOZI ZA BISKUPIJSKI PASTORAL MLADIH

a) hodočašća, susreti i udruge:

- jedanput godišnje organizirati hodočašće u Gospino svetište
- redoviti dekanatski i biskupijski susreti mladih
- omogućiti mladima da upoznaju pokrete u Crkvi
- promicati uključivanje mladih u laičke udruge
- ponuditi konkretne sadržaje s konkretnim angažmanom mladih

b) duhovnost:

- uvoditi mlade u molitvenu praksu
- u župi uvesti sv. mise uz sudjelovanje mladih
- organizirati duhovne vježbe za male skupine
- organizirati tribine i predavanja

c) organizacija:

- imenovati povjerenika za organizaciju pastoral mladih u biskupiji
- oživjeti vijeće za mlade i stvoriti centar za mlade
- stvoriti pastoralni plan na razini biskupije
- organizirati redovite susrete kateheta
- promicati povezanost srednjoškolskih vjeroučitelja i župnika

- uključiti mlade u pastoralni život župe i promicati njihovo međujužno povezivanje
- pripremiti kratke kateheze za župne susrete mladih

d) ostalo:

- upoznati i koristiti iskustvo u radu s mladima u svijetu
- organizirati seminare za animatore mladih
- poticati suradnju laika i klerika
- odgajati skupinu koja će moći riječju i djelom svjedočiti evanđelje

PRIMJEDBE NA SADAŠNJI PASTORAL MLADIH U NAŠOJ CRKVI

- pastoralni djelatnici nisu dovoljno upoznati s inicijativama, postojećim planovima i pomagalima
- ne poduzima se ništa konkretno, previše je načelnih izjava i govora
- mnogo se truda ulaže u pripremu mladih za krizmu, pa za drugo ne ostaje ni snage ni vremena
- hijerarhija bi trebala više moralno i materijalno potpomagati one koji nešto poduzimaju
- premalo se kontaktira s roditeljima, njih bi prvenstveno trebalo katehizirati
- mladima se posvećuje premalo vremena i pažnje
- nema sustavnog rada
- nema odgovarajućeg programa za mlade
- Osvrt anketiranih s obzirom na Svećenički tjedan 1998: O čijoj su mladeži govorili uvaženi profesori? Tko je od njih obuhvatio koje područje mladeži u kojem našem kraju? Zašto o mladima nije govorio nitko od mladih?
- nedovoljna spremnost župnika da rade s mladima: kvalificirani smo za sva područja pastoral, a ni za jedno dovoljno mladima se premalo naviješta Isusa Krista

PRIJEDLOZI ZA RAD S MLADIMA NA NACIONALNOJ RAZINI

- u svim biskupijama imenovati posebnog povjerenika za pastoral mladih koji će

- biti organizator i veza između pastoralnih djelatnika i biskupa
- izraditi plan i program pastoralna na nacionalnoj razini te za to ponuditi odgovarajuća pomagala
- organizirati odgovarajuće tečajeve i "škole" za evangelizaciju mladih po biskupijama, školovati svećenike i laike za pastoral mladih te uključiti zrele mlade ljudi koji bi se potpuno posvetili pastoralu mladih
- promicati udruživanje mladih u katoličkim laičkim organizacijama i udrugama
- redovito organizirati domovinski susret mladih (npr. svake druge godine)
- poticati povezivanje i bratimljenje mladih iz pojedinih župa u različitim krajevima
- organizirati ljetne susrete mladih i druženje u prirodi
- uključiti mlade u pastoral župe i povjeriti im konkretne zadatke
- poticati mlade na karitativno-dijakonalno služenje
- posvješćivanje svijesti o crkvenoj pripadnosti
- na susretima mladih osim ispovijedi i mise treba da bude i ostalih sadržaja
- izrazitije pokazati podršku crkvenih vlasti, tako da i netko iz središta biskupije jednom godišnje dođe na vjeronaučne susrete

ZAKLJUČAK

U ovome smo članku nastojali prikazati zbivanja na području pastoralna mladih u Hrvatskoj u vremenu od 1990. do 1998. godine, koje bi se moglo podijeliti na tri razdoblja: a) razdoblje prijelaza u demokraciju i početak snalaženja u novim prilikama; b) vrijeme rata i poratno razdoblje do konač-

nog uspostavljanja mira; c) poslijeratno razdoblje i ponovno traženje novih puteva. Nepostojanje detaljnijih empirijskih istraživanja kao i ograničeno vrijeme koje smo imali na raspolaganju utjecalo je na necjelovitost i moguću pristranost, a svakako i na tek djelomičan odgovor na postavljeni zadatak. Ipak, i iz ovako provedenog proučavanja očito je da se u našoj Crkvi mnogo radi, ali i da postoji sve očitija potreba za organiziranjem i sustavnim radom na tom području. Međutim, svi će naponi biti kratkoga daha budu li nedostajali istinski navjesticitelji i evangelizatori koji će znati i htjeti prije svega slijediti Krista Gospodina.

Očito je da se u nas mnogo radi, ali i da je još uvijek nejasno što je to pastoral mladih i kako ga ostvarivati u našim konkretnim prilikama. Time ne želimo reći da pastoralni djelatnici ne znaju ili ne žele raditi u pastoralu mladih, nego da novo vrijeme, mnogostruke obaveze i mogućnosti zahtijevaju i drugačiji pristup. To se očituje kao zahtjev za organiziranjem na nacionalnoj, biskupijskoj i mjesnoj razini, a to zahtijeva planove i programe, pomagala, osoblje. U novim prilikama posebnu ulogu dobivaju male skupine, a tu dragocjen doprinos pastoralu mladih i životu crkvene zajednice mogu dati upravo crkvene laičke udruge koje treba upoznati i pravilno vrednovati. Pastoralnim djelatnicima na terenu treba pomoći tako da ih se ispravno vrednuje, sasluša, savjetuje i organizira. Sav će taj rad biti uspješan ukoliko se bude promicala suradnja na svim razinama, što svakako uključuje suradnju između biskupa, svećenika, redovnika i redovnica te svih kršćanskih laika dobre volje. Tek će tada, prijeko potrebni i nužni planovi i programi potaknuti evanđeoskim žarom zauzetih pastoralnih djelatnika i njihovih suradnika pokazati svoju konkretnu vrijednost i uporabljivost.